

Godišnji izvještaj za 2021. godinu

Sažetak

Transparency International u Bosni i Hercegovni je i tokom 2021. godine ostao posvećen ispunjenju svojih strateških ciljeva i misije u borbi protiv korupcije, a kroz kombinovanje pristupa pružanja pomoći građanima, monitoringa rada institucija, provođenja analiza, zagovaranja za unapređenje zakonskog i institucionalnog okvira i edukacije.

TI BiH je tokom 2021. godine vršio **monitoring 1457 javnih nabavki kroz cjelokupan ciklus nabavke. Prema Agenciji za javne nabavke tokom 2021. godine ukupno je upućeno 63 zahtjeva za monitoring postupaka javnih nabavki.**

Pored zahtjeva za monitoring **pokrenuto je i 30 slučajeva prema drugim relevantnim institucijama**, kao što su krivična prijava u slučaju gdje RITE Gacko bez javnog nadmetanja dodijelilo Optima Grupi posao nabavke goriva u vrijednosti od 29.100.000 KM, ili postupanje prema nadležnim institucijama koje je otkrilo aferu „Kiseonik“.

Prethodna godina donijela je i rezultat **krivične prijave TI BiH protiv rukovodstva Instituta za javno zdravstvo RS** zbog spornih nabavki medicinske opreme od nekvalifikovanih ponuđača, te je u septembru 2021. godine Okružni sud u Banjaluci odredio je pritvor Branislavu Zeljkoviću, direktoru Instituta za javno zdravstvo RS i ostalim osumnjičenima za zloupotrebe položaja u nabavci medicinske opreme na početku pandemije koronavirusa.

Na osnovu prikupljenih podataka, TI BiH je objavio četiri opsežne **analize o poslovanju javnih preduzeća**, kao i posebnu studiju slučaja „*Grand Trade – Osamnaest godina pljačke*“ koja hronološki pokazuje razmjere izgradnje privatne države i sumira procese koji su omogućili otimanje državnog zemljišta i privatnih posjeda i preusmjerenje budžetskog novca u privatne ruke.

Na osnovu podataka iz registara, tokom 2021. **TI BiH postupao u najmanje 19 predmeta o potencijalnim sukobima interesa.**

Zbog primanja donacija iz zakonom zabranjenih izvora, TI BiH je **u februaru 2021. godine prijavio deset političkih partija CIK BiH**, a tokom prošle godine barem pet stranaka je kažnjeno na osnovu prijave TI BiH iz prethodnih godina.

Tokom prethodne godine, TI BiH je nastavio pružati pravnu pomoć građanima i aktivistima u okviru Centra za pružanje pravne pomoći, a sa posebnim fokusom na netransparentna zapošljavanja i imenovanja, te pružanje podrške zviždačima.

Kada je riječ i pružanju pravne pomoći i djelovanju po prijavama građana tokom 2021. godine, **TI BiH je u tom periodu primio 1629 poziva građana putem besplatne linije za prijavu korupcije.** Od prijava pristiglih putem linije i drugim kanalima, **Centar za pružanje pravne pomoći je postupao u 265 predmeta.** Kao i ranijih godina, najviše predmeta (42%) odnosilo se na državnu upravu, zatim sektor obrazovanja (11%), zdravstva (10%), privatni sektor (8%) sukob interesa (7%), a tu su i predmeti iz oblasti pravosuđa, pristupa informacijama, policije, i dr.

U okviru Centra, TI BiH je provodio i javne zagovaračke kampanje usmjerene na depolitizaciju imenovanja i zapošljavanja („Političari, izađite sa časa“), kao i javnu i pravnu podršku zviždačima, aktivistima kojima su

ugrožena prava okupljanja i drugim neformalnim grupama građana, gdje je uz pravnu podršku i pomoć TI BiH, pokrenuto više sudskih postupaka za zaštitu prava.

TI BiH je takođe nastavio i sa provođenjem analiza i studija iz oblasti ključnih za prevenciju i borbu protiv korupcije, namećući tako teme koje do sada nisu bile u fokusu BiH javnosti, poput *Sextortion – prikripena korupcija*, učešće građana u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou, EU direktiva u kontekstu zaštite zviždača u privatnom sektoru, *Integritet novinarstva i transparentnost medija*, itd.

Nastavljeno je praćenje rada pravosuđa u procesuiranju korupcije, kroz **direktno praćenje suđenja, ali i analizu postupaka i rada pravosuđa**, a posebna pažnja posvećena je zagovaranju za unapređenje mehanizama integriteta u pravosuđu.

Iako su godinu obilježile blokade institucija i politička kriza, te izostanak aktivnosti parlamenata na usvajanju ključnih antikorupcijskih zakona, TI BiH je tokom cijele godine predlagao poboljšanja i zagovarao usvajanje ključnih zakona, poput Izbornog zakona, Zakona o sukobu interesa, Zakona o javnim nabavkama, Zakona o VSTV, Zakona o zaštiti prijavitelja korupcije, ZOSPI, itd.

S ciljem jačanja pritiska za provođenjem reformi, objavljena je i promovisana platforma **AC Monitor** koja prikazuje ocjene napretka i trendove, te je promovisana i analiza ispunjenja ključnih 14 prioriteta iz mišljenja Evropske komisije.

Ne zanemarujući ni edukativnu komponentu rada, TI BiH je u prethodnoj godini radio sa **dvije generacije polaznika Škole integriteta**, a provedeni su i drugi edukacijski programi prema državnim službenicima, organizacijama civilnog društva i institucijama.

1. Zaštita javnih resursa

1.1: Javno ugovaranje otvoreno, konkurentno i transparentno VEZANE OBLASTI: JAVNO UGOVARANJE

- Javne nabavke

Kako bi provjerio da li se javne nabavke provode u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama BiH, te podzakonskim aktima i principima koje definiše zakon, TI BiH je tokom 2021. godine vršio **monitoring 1457 javnih nabavki kroz cjelokupan ciklus nabavke** i to kroz održavanje i ažuriranje baze pratomotendere.ba relevantnim podacima o praćenim postupcima javnih nabavki. Ukupno su praćene javne nabavke 74 javna organa na svim nivoima vlasti.

Tokom monitoringa uočeni su brojni primjeri nepravilne primjene Zakona o javnim nabavki u svim fazama provođenja postupaka javnih nabavki, a sve uočene nepravilnosti proslijeđene su nadležnim institucijama, kako bi se osiguralo da prijavljene nepravilnosti budu sankcionisane. Glavni fokus je na Agenciji za javne nabavke, ugovornim organima, tužilaštvima i drugim relevantnim institucijama (zahtjevi za dodatnom dokumentacijom ugovornim organima, žalbe, tužbe, krivične prijave, zahtjevi za monitoringe Agenciji za javne nabavke, itd.). **Prema Agenciji za javne nabavke tokom 2021. godine ukupno je upućeno 63 zahtjeva za monitoring postupaka javnih nabavki.** Na osnovu zahtjeva za monitoring, nekoliko ugovornih organa izvršilo je izmjene tenderskih dokumentacija ili poništilo postupak javne nabavke (npr. JP Elektroprivreda HZHB, „Gradski saobraćaj“ d.o.o. Sarajevo, Grad Bihać, itd.). Na osnovu zahtjeva za monitoring upućenog od strane TI BIH, u kojem je ukazano na nepravilnu primjenu direktnih postupaka, Grad Srebrenik naveo da će pokrenuti postupak izmjene plana nabavki, te u narednom periodu planirati javne nabavke za nadzore građevinskih radove, studije izvodljivosti, kao i izrade glavnih i idejnih projekata putem transparentnih postupaka javnih nabavki, u zavisnosti od procijenjene vrijednosti javne nabavke. Pored zahtjeva za monitoring **pokrenuto je i 30 slučajeva prema drugim relevantnim institucijama.** Tako je u februaru 2021. godine TI BIH uputio krivičnu prijavu Republičkom javnom tužilaštvu Republike Srpske, jer postoji osnov sumnje da su lica zadužena za provođenje javnih nabavki u RITE Gacko počinili krivična djela zloupotrebe službenog položaja i nezakonitog davanja pogodnosti privrednim subjektima.

RITE Gacko je bez javnog nadmetanja dodijelilo Optima Grupi posao nabavke goriva u vrijednosti od 29.100.000 KM putem pregovaračkog postupka, a koji se može primjenjivati samo u izuzetnim slučajevima propisanim Zakonom o javnim nabavkama, dok je zvanično objašnjenje za ovakav potez „krajnja hitnost uzrokovana nepredvidivim događajima“. Ipak ovi „nepredvidivi događaji“ ponavljali su se pet godina.

Nakon prijave koju je TI BiH podnio Agenciji za zaštitu ličnih podataka jer su lični podaci zaposlenih prikupljeni pred sam početak izborne kampanje, Agencija je zabranila Opštini Ugljevik i Gradu Bijeljina da kroz tenderske procedure prikupljaju lične podatke i matične brojeve radnika privatnih preduzeća koja su trebala biti angažovana na izvođenju javnih radova.

Samo nekoliko dana od hapšenja direktora Instituta za javno zdravstvo, desila se jedna od najvećih afera tokom 2021. godine, **afera „Kiseonik“, a koja je pokrenuta nakon što se TI BiH još u junu obratio Agenciji za lijekove i medicinska sredstva BiH kako bi pokrenuli inspekcijski nadzor u bolnici Trebinje**, jer je ista zaključila ugovor o javnoj nabavci gasova sa firmom koja se ne nalazi u javno objavljenom registru Agencije kao ovlaštena za promet medicinskim sredstvima i lijekovima. TI BiH je dobio zvaničan dopis od Agencije, a koji se prethodno pojavio u medijima, koji pokazuje da je inspekcija utvrdila da se tehnički gas koristio u medicinske svrhe čime se ugrožavalo zdravlje pacijenata.

Nakon što je TI BiH dobio zvaničnu potvrdu Agencije da dozvolu za promet lijekovima nema pet od ukupno šest preduzeća koja su u proteklom periodu putem javnih nabavki zaključivala ugovore sa javnim zdravstvenim ustanovama, TI BiH je zatražio od Agencije za lijekove i medicinska sredstva BiH i entitetskih zdravstvenih inspekcija da pokrenu inspekcijski nadzor nad pet dobavljača koji su u proteklom periodu neovlašteno snabdijevali medicinskim kiseonikom javne zdravstvene ustanove. Agencija za lijekove i medicinska sredstva BiH odgovorila je da su za ovu oblast nadležne entitetske inspekcije, te da je Agencija prosljedila sve dokazne materijale Federalnoj upravi za inspekcijske poslove i Republičkoj pravi za inspekcijske poslove Republike Srpske. Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske je pak nakon zahtjeva TI BiH odgovorila kako su predmet vratili Agenciji, tvrdeći da je upravo ovaj organ nadležan za nadzor i potencijalno povlačenje spornog proizvoda sa tržišta. Kako su se oba organa koja bi mogla da obavljaju inspekcijski nadzor upotrebe kiseonika u zdravstvenim ustanovama na teritoriji Republike Srpske proglasila nenadležnim, proces proizvodnje, prometa i upotrebe medicinskog kiseonika ostavili su bez kontrole, te je ovakva situacija otežala i rad zdravstvenih ustanova, te dovela u opasnost zdravlje pacijenata kojima je medicinski kiseonik posljednji lijek u borbi protiv bolesti izazvane virusom COVID-19.

Nakon afere „Kiseonik“, Vlada Republike Srpske uputila je na hitno usvajanje Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima u RS. TI BiH je odmah upozorio da Vlada nije dala opravdane razloge za hitno usvajanje istog i podsjetio da već postoji zakon koji uređuje ovu oblasti na nivou BiH. Važeći propisi dopuštaju javnim zdravstvenim ustanovama da postupcima direktno nabave lijekove u situacijama kada to nalažu razlozi hitnosti i zaštita zdravlja stanovništva. Međutim, umjesto da se koriste postojeći mehanizmi nabavki u hitnim i vanrednim okolnostima da se riješi problem distribucije kiseonika, Vlada se upustila u donošenje novog zakona u hitnom zakonodavnom postupku za šta nisu ispunjeni uslovi.

- Još 2020. godine TI BiH je podnio krivičnu prijavu Okružnom javnom tužilaštvu Banja Luka protiv rukovodstva Instituta za javno zdravstvo RS zbog spornih nabavki medicinske opreme od nekvalifikovanih ponuđača.
- U septembru 2021. godine Okružni sud u Banjaluci odredio je pritvor Branislavu Zeljkoviću, direktoru Instituta za javno zdravstvo RS i ostalim osumnjičenima za zloupotrebe položaja u nabavci medicinske opreme na početku pandemije koronavirusa u Republici Srpskoj, a na osnovu prethodno podnesene prijave TI BiH.
- Osim Zeljkoviću, pritvor je određen i Draganu Dubravcu, direktoru firme „Promeding“, Slavku Bojiću, direktoru „Procontrola“ i Saši Markoviću, vlasniku turističke agencije „Travel for fun“, zbog čijih je ugovora TI BiH i podnio krivičnu prijavu

Afera „Korona ugovori“

Istovremeno, TI BiH je pravovremeno upozoravao javnost o planiranim javnim nabavkama javnih organa, a sve kako bi se osigurala šira društvena kontrola postupka javnih nabavki. Tako je putem saopštenja i društvenih mreža informisao javnost da će izgradnja regionalnog puta R477 Podgradci – Mrakovica koštati

Slučaj Hotel Rajska Dolina

Nakon što je TiBiH obavijestio javnost i Agenciju za javne nabavke BiH da Ugostiteljski servis Vlade RS nepravilno primjenjuje Zakon o javnim nabavkama tako što nabavku roba za hotel "Rajska dolina" na Jahorini provodi kao da su usluge, Agencija za javne nabavke je po prijavi TI BiH podnijela je prijavu Republičkom javnom tužilaštvu Republike Srpske zbog „potencijalne povrede Zakona o javnim nabavkama zbog postojanja elemenata eventualnog krivičnog djela“. Pored Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske, sa ovim slučajem je upoznat i Osnovni sud u Banjaluci, kome je Agencija za javne nabavke podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

15.4 miliona KM umjesto prvobitno planiranih 9.5 miliona KM, kao i da je Fond zdravstvenog osiguranja RS raspisao tender za javnu nabavku usluge održavanja poslovnog informacionog sistema FZO, te da su uslovi u tenderu identični onima koji su bili postavljeni i na prethodna tri tendera kada je za održavanje ovog posla FZO primio samo jednu ponudu od firme PROINTER ITSS.

Pored toga, TI BiH je upozoravao i na važnost obezbjeđenja svrsishodnosti javnih nabavki, te ukazivao na troškove koje MP Elektroprivrede RS planira za reklame i marketing, iako ovo javno preduzeće i dalje ima potpuni monopol na domaćem tržištu električne energije i nema potrebe za reklamiranje kod kupaca. TI BiH je obavijestio i javnost o namjeri Elektroprivrede RS da sklopi ugovor sa ATV-om vrijedan 90.000 KM koliko je koštalo pojavljivanje direktora EP na televiziji. Takođe, TI BiH je ispratio i obavijestio javnost da je Elektroprivreda RS potrošila 608.000 KM na reklamiranja u raznim udruženjima i sportskim klubovima. Na platformi transparentno.ba objavljen je i tekst o netransparentnom postupku nabavke elektronskog dnevnika u Kantonu Sarajevo. Takođe, u više navrata TI BiH je podsjećao i da je Rudnik Kreka bez ikakvog javnog nadmetanja firmama Junuzović kopex, MHI Company, Titanic d.o.o. i Cayenne Company podijelio milionske poslove za iznajmljivanje mehanizacije,

zbog čega je TI BiH podnio krivičnu prijavu protiv direktora i drugih odgovornih osoba u Rudniku krajem 2019. godine, ali javnost nije još uvijek upoznata sa ishodom iste.

Uporedo sa redovnim aktivnostima monitoringa javnih nabavki, TI BiH je tokom 2021. godine radio na pripremi i izradi studije o javnim nabavkama, koja se zasniva na MAPS metodologiji (Methodology for Assessment of Procurement System), te pripremi interaktivne platforme kroz koju će biti predstavljeni nalazi. MAPS analiza, čija je promocija planirana za početak 2022. godine, će pružiti detaljan uvid u manjkavosti sistema javnih nabavki u BiH, kao i preporuke kako unaprijediti sistem javnih nabavki u BiH.

Tokom 2021. godine TI BiH je nastavio i sa aktivnostima unapređenja internih kapaciteta 15 zdravstvenih ustanova u oblasti javnih nabavki. S tim u vezi, pripremljen je prijedlog pravilnika o javnim nabavkama koji je iskomuniciran sa svim zdravstvenim ustanovama, te su tokom prethodne godine provedene zagovaračke aktivnosti za usvajanje ovog pravilnika. Predloženi pravilnik unapređuje procedure za interne nabavke u zdravstvenim ustanovama, te je tokom 2021. godine ovaj pravilnik usvojen od strane jedne zdravstvene ustanove, kod nekoliko njih se nalazi pred upravnim odborom, dok se sa ostalim zdravstvenim ustanovama aktivno radi na zagovaranju za njegovo usvajanje. Uporedo sa tim, tokom 2021. godine

nastavljeno je sa jačanjem kapaciteta zdravstvenih ustanova kroz obuku osoblja u oblastima javnih nabavki, te će se ove aktivnosti nastaviti i tokom 2022. godine.

- **Koncesije**

Koncesije su prava obavljanja privrednih djelatnosti korištenjem javnih dobara, prirodnih bogatstava i drugih dobara od opšteg interesa, kao i pravo na obavljanje djelatnosti od opšteg interesa, a to pravo se ustupa koncesionaru na određeno vrijeme, pod uslovima propisanim zakonom, uz plaćanje koncesione naknade. S tim u vezi, TI BiH je od svih komisija za koncesije na svim nivoima tražio dostavu registara o koncesijama i izvještaja o koncesijama za prethodnih pet godina, kako bi ih objedinio u jedinstvenu bazu, ali i kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri se ugovori o koncesijama poštuju, kome su prava na eksploataciju data, i da li se koncesione naknade uplaćuju i u kojoj mjeri. U procesu je proslijeđeno 137 zahtjeva za slobodan pristup informacijama različitim javnim organima.

Dostavljene informacije pokazuju evidentan rast prihoda od koncesija na svim nivoima vlasti u prethodnih pet godina, a isto je detaljno analizirano u dokumentu „Izdvajanje za koncesije u Bosni i Hercegovini“, koji pored prihoda bliže obrađuje i raspodjelu naknada od koncesija, kao i pravni okvir i rad komisija za koncesije na svim nivoima u BiH. Pored toga, poseban fokus analize stavljen je na naknade za korištenje prirodnih resursa u svrhu proizvodnje električne energije u BiH, kao i naknade od prodaje šuma u BiH. Analiza služi kao osnov za dalje zagovaranje u ovoj oblasti, a ista će biti predstavljena tokom naredne godine.

1.2: Smanjiti prostor za zloupotrebe u javnom sektoru

VEZANE OBLASTI: TRANSPARENTNOST I ODGOVORNOST U UPRAVLJANJU JAVNIM FINANSIJAMA, JAVNIM PREDUZEĆIMA I USTANOVAMA, SUKOB INTERESA

DJELOVANJE: Monitoring, Zagovaranje, Promocija, Pravna pomoć/Strateško parničenje

Monitoring u različitim oblastima pružio je pravovremene informacije koje su služile kao osnova za strateško parničenje prema relevantnim institucijama, osiguravajući da se mogući slučajevi nepravilne primjene zakona na odgovarajući način detektuje, prijavi, istraži i sankcioniše. Stoga, djelovanje prema institucijama nastavljeno je u odnosu na oblasti prijave:

- **Sukob interesa**

Prilikom unosa i analize podataka u **Registru nosilaca javnih funkcija** utvrđeno je više slučajeva nespojivih funkcija. Građani su o ovim situacijama informisani nakon objavljivanja Registra, a TI BiH je nastavio sa djelovanjem prema nadležnim institucijama. Tako je tokom 2021. **TI BiH postupao u najmanje 19 predmeta o potencijalnim sukobima interesa**. Predmeti su se odnosili na nespojivosti funkcija izabranih predstavnika i direktora javnih preduzeća i javnih ustanova, nespojivosti funkcija službenika u jedinicama lokalne samouprave i članova nadzornih ili upravnih odbora, nespojivosti funkcija neposredno izabrane javne dužnosti i izvršne dužnosti, nepostupanja po obavezi izuzimanja od glasanja u slučaju izbora i imenovanja članova porodice ili donošenja drugih odluka u kojima postoji interes, nespojivosti

imenovanjana neku funkciju i funkcije u političkoj partiji, funkcije izabranog predstavnika i ovlaštenog lica u organizaciji koja se finansira iz budžeta i dr.

Pored toga, u istom periodu prosljeđeno je 120 zahtjeva za slobodan pristup informacijama različitim institucijama kako bi se utvrdilo da li se ista osoba obavlja dvije ili više funkcija ili je riječ o osobama sa istim imenom i prezimenom. Zbog neblagovremenog dostavljanja informacija, javnim organima podneseno je 13 žalbi zbog ćutanja uprave.

Značajno se osvrnuti na stavove Republičke Komisije u pogledu sukoba interesa lica koja obavljaju funkcije vršioaca dužnosti, jer je Komisija u čak 3 predmeta utvrdila da ne postoji sukob interesa vršilaca dužnosti direktora jer Zakon o sukobu interesa ne tretira ovu funkciju.

Tako je TI BiH uputio prijavu zbog postojanja okolnosti sukoba interesa u smislu člana 5. Zakona u slučaju Mladena Šicara koji istovremeno obavlja funkciju osbornika u SO Novi Grad i direktora JP Vodovod Novi Grad. TI BiH je uputio prijavu Komisiji koja je istu odbacila, da bi TI BiH uspio u žalbi upućenoj drugostepenom organu Komisiji za žalbe RS. U ponovnom postupku Komisija je donijela odluku da navedeni nije u sukobu interesa jer je bio vršilac dužnosti.

Tako se TI BiH se obratio Gradskom vijeću Grada Srebrenika povodom potencijalnog sukoba interesa direktora JU Dom zdravlja Srebrenik, koji je istovremeno obavljao funkciju u političkoj stranci, ističući da su, prema Zakonu o imenovanjima FBiH, funkcije imenovanog lica i funkcije u stranci nespojive. Gradsko vijeće imenovalo je privremeni Upravni odbor JU Doma zdravlja Srebrenik koje je razrješilo direktora, a sve na osnovu informacija koje je dostavio TI BiH.

Poseban problem u postupanju TIBiH u ovakvim slučajevima predstavlja činjenica da je rad Komisije za odlučivanje o sukobu interesa na državnom nivou dugo vremena bio blokiran.

Na osnovu prijave protiv Nenada Nešića koji je istovremeno bio poslanik i direktor javnog preduzeća, a koju je TI BiH podnio Komisiji za odlučivanje o sukobu interesa BiH još u martu 2019. godine, Komisija je u 2021. odlučila da izrekne kaznu obustave 10 posto mjesečnih primanja u trajanju od šest mjeseci. Nešić je u periodu od 6. novembra 2018. do 14. oktobra 2020. obavljao i funkciju vršioaca dužnosti direktora Javnog preduzeća „Putevi RS“ i bio je poslanik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH, čime je počinio zabranjene aktivnosti iz Zakona o sukobu interesa u institucijama BiH.

- **Poslovanje javnih preduzeća**

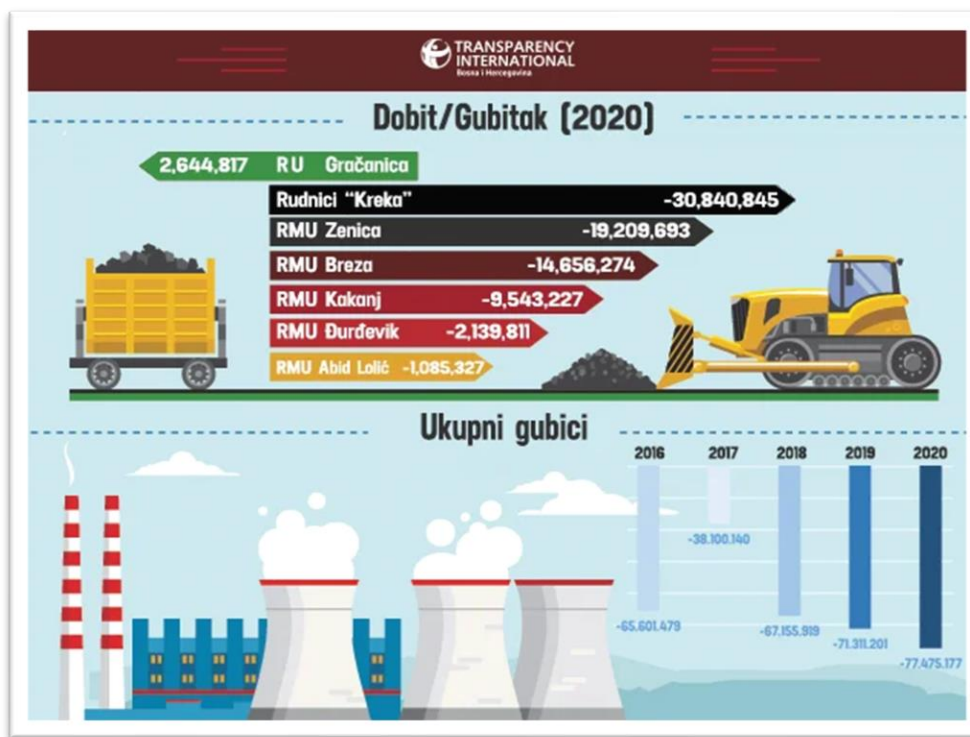
Tokom 2021. godine nastavljeno je prikupljanje informacija o poslovanju javnih preduzeća u Bosni i Hercegovini i ažuriranje baze javnih preduzeća <https://transparentno.ba/transparentno.ba/> prilikom kojeg su tražene informacije o sastavu upravljačkih organa (direktora i članova upravnog odbora) i iznosima njihovih plata i naknada, podaci o broju zaposlenih, finansijskim izvještajima i izvještajima eksterne revizije. Tokom 2021. godine stranicu je posjetilo 10.624 jedinstvenih korisnika.

U okviru istraživanja upućena su 442 zahtjeva za pristup informacijama, a u deset slučajeva zbog nedostavljanja traženih informacija pokrenuti su upravni sporovi protiv javnih preduzeća pred nadležnim sudovima: Elektroprenos BiH, Vodovod Cazin, Elektroprenos BiH, Vodovod Kozarska Dubica, HT Eronet, BH Pošte, FTV, Putevi RS, RTV Velika Kladuša, MH ERS Matično preduzeće ad Trebinje. U 2021. godini, TI BiH je dobio sudski spor protiv Elektroprivrede RS zbog odbijanja da objavi podatke o poslovanju, međutim Uprava je ponovo odbila prosljediti informacije tvrdeći kako "se dešavalo da se iz konteksta izvlače pojedini odgovori i zaključci a na štetu ugleda i poslovnog integriteta MH RS".

S obzirom na to da transparentnost i odgovornost trebaju biti dva glavna principa u radu svakog javnog preduzeća, TI BiH kontinuirano objavljuje istraživanja i analize njihovog poslovanja, odnosno na koji način javna preduzeća u BiH vode svoje poslovanje, da li odgovorno upravljaju javnim resursima, te da li nedostaje transparentnosti u njihovom radu. Tokom 2021. godine objavljene su sljedeće analize:

- *Analiza poslovanja rudnika iz sastava Elektroprivrede BiH 2015. – 2020.*

U analizi kojom je obuhvaćeno poslovanje rudnika iz sastava Elektroprivrede BiH korišteni su dostupni podaci iz finansijskih izvještaja [baze javnih preduzeća Transparentno.ba](http://baze.javnih.preduzeća.Transparentno.ba), kako bi se istražila kretanja po pojedinim stavkama tokom perioda 2015. - 2020.

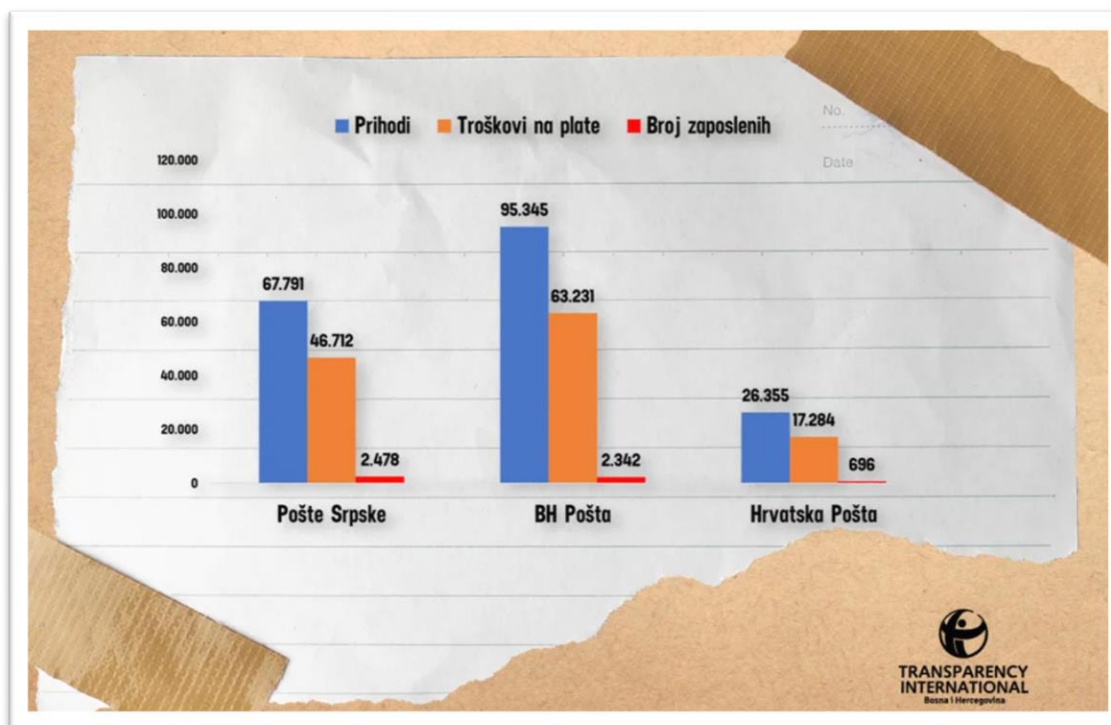

Analiza je pokazala da su većina preduzeća koja su obuhvaćena istraživanjem prezadužena i neefikasna u korištenju javnih resursa, te umjesto doprinosa društvu i državi, dodatno crpe finansijske resurse i stvaraju velike gubitke. Analiza je takođe pokazala brojne primjere spornih javnih nabavki, neracionalnih poslovnih odluka i izvlačenja novca iz ovih preduzeća što ukazuje na mogućnost pojave korupcije.

- *Analiza poslovanja poštanskih operatera u Bosni i Hercegovini 2015-2019*

TI BiH je izradio analizu poslovanja poštanskih operatera u Bosni i Hercegovini na osnovu revizorskih izvještaja, finansijskih izvještaja i izvještaja o poslovanju dostupnih na [bazi javnih preduzeća Transparentno.ba](http://bazi.javnih.preduzeća.Transparentno.ba).

Rezultati analize pokazali su da su tri poštanska operatera u BiH zapošljavaju oko 5.500 radnika, za plate troše oko 125.000.000 KM na godišnjem nivou i da se sve teže nose sa konkurencijom privatnih poštanskih operatera koji uzimaju sve veći udio na tržištu. Zanimljivo je istaći primjer „Hrvatska pošta“ d.o.o. Mostar koje ima dobit oko 50.000 KM, a potrošilo je preko 166.000 KM za iznajmljivanje vozila, proslavu i školovanje predsjednika uprave za zanimanje koje nije potrebno preduzeću. Najgore stanje utvrđeno je u Poštama Srpske koje su drastično povećale broj zaposlenih i sada imaju više radnika nego BH Pošte koje imaju 30 miliona veće prihode.

- *Analiza poslovanja šumskih privrednih društava u Bosni i Hercegovini za period od 2015. do 2019.*

Analiza poslovanja šumskih privrednih društava u Bosni i Hercegovini izrađena je na osnovu revizorskih izvještaja, finansijskih izvještaja i izvještaja o poslovanju dostupnih na [bazi javnih preduzeća Transparentno.ba](http://bazi.javnih.preduzeća.Transparentno.ba).

Analiza je pokazala da je u posmatranom periodu povećan broj radnika, porastao trošak za plate, smanjena dobit, povećan trošak reprezentacije, povećan iznos sumnjivih potraživanja. Reforma ovih preduzeća i njihovo pravilno rukovođenje bi BDP cijele BiH uvećao za čak 3%.

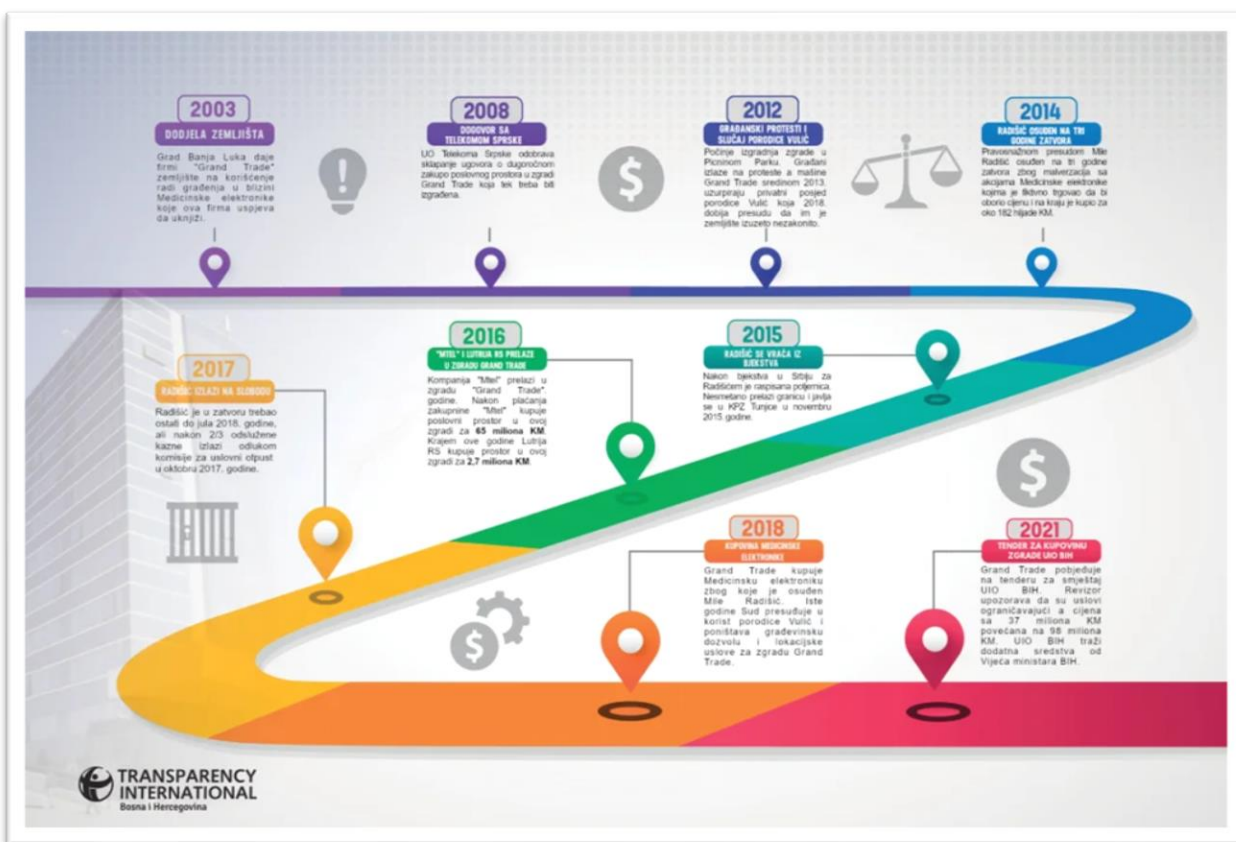
- *Analiza: Kako posluju javna preduzeća u BiH*

Analiza poslovanja javnih preduzeća izrađena je na osnovu podataka iz [baze javnih preduzeća Transparentno.ba](http://baze.javnih.preduzeća.Transparentno.ba), gdje su prikupljeni finansijski i revizorski izvještaji, podaci o platama i naknadama direktora i članova uprave, troškovi reprezentacije i drugi podaci iz poslovanja preko 300 javnih preduzeća.

Tokom 2020. godine prihodi 50 najvećih javnih preduzeća u BiH pali su za oko 430 miliona KM, a više od polovine njih nastavilo je da povećava troškove plata i gomila gubitke, koji su veći za 55%. Iz podataka je vidljivo da je nastavljen trend lošeg poslovanja, na šta su pored pandemije uticala prekomjerna zapošljavanja, sporne javne nabavke, i sistemsko uništavanje pojedinih preduzeća

- *Analiza „Grand Trade – Osamnaest godina pljačke“*

U septembru je TI BiH objavio studiju slučaja „Grand Trade – Osamnaest godina pljačke“ koja hronološki pokazuje razmjere izgradnje privatne države i zarobljavanja institucija. Studija sumira procese i odluke koje su omogućile ovom preduzeću otimanje državnog zemljišta i privatnih posjeda, uništavanja javnih preduzeća i preusmjeravanje budžetskog novca u privatne ruke. Kulminacija ovog osamnaestogodišnjeg projekta, obilježenog nezakonitim radnjama i sudskim presudama je plan Uprave za indirektno oporezivanja BiH (UIO BiH) da kupi zgradu „Grand Trade-a“ u Banjaluci za 98 miliona KM.

Nalazi svih pomenutih analiza promovisani su putem svih TI BiH kanala, sa pratećim infografikama, tekstovima, videima, te kroz prezentacije za medije, pto je značakno unaprijedilo vidljivost i posjećenost bazi javnih preduzeća, ali i drugim platformama TI BiH.

- Javne ustanove

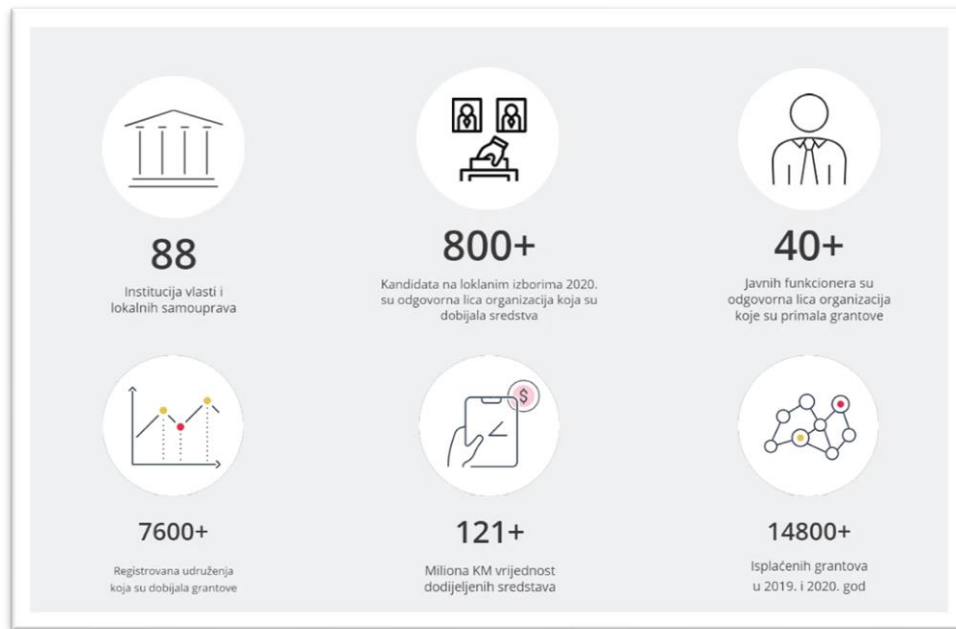
U cilju postizanja veće transparentnosti i učešća javnosti u praćenju rada javnih ustanova, a zbog nepostojanja zvaničnog registra javnih ustanova u BiH, TI BiH je objavio [bazu javnih ustanova](#), koja sadrži podatke o upravljačkim strukturama, broju zaposlenih i budžetima kojima raspolažu javne ustanove u BiH.

U cilju pravovremenog ažuriranja postojećih podataka u bazi TI BiH je tokom 2021.godine proslijedio zahtjeve za slobodan pristup informacijama prema **1.479 javnih ustanova širom Bosne i Hercegovine**. Zbog odbijanja dostavljanja informacija upućeno je ukupno 110 žalbi, dok su protiv pet javnih ustanova pokrenuti upravni sporovi.

- **Raspodjela javnih sredstava udruženjima i fondacijama u Bosni i Hercegovini**

Finansiranje rada udruženja građana (uključujući boračka udruženja i udruženja veterana, penzionera, sindikata, vjerskih organizacija, nevladinih organizacija i fondacija i slično) koju sprovode javni organi na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini je uglavnom netransparentan, dok su kriterijumi dodjele nejasni, a krajnji korisnici često nepoznati.

Iako se za ove namjene izdvajaju značajna sredstva, mehanizmi kontrole načina na koji se ona troše su nedovoljno definisani, neadekvatni ili se nedovoljno koriste. Sve to utiče da se javna sredstva često zloupotrebljavaju i troše nenamjenski, što ne samo da šteti budžetima građana već i narušava povjerenje u rad organa vlasti, od kojih se očekuje odgovornost i transparentnost pri trošenju javnih resursa.

Stoga je TI BiH započeo prikupljanje, obradu, analizu i objavu informacija o iznosima koje su organi vlasti izdvojili za finansiranje rada udruženja građana i fondacija u BiH. Objelodanjivanje iznosa i korisnika sredstava sa iskazanim osnovom po kom su udruženja dobila sredstva, služi za uspostavljanje temelja za transparentnije i odgovornije

upravljanje javnim sredstvima što bi, u konačnici, dovelo do jačanja povjerenja građana u organe vlasti. Podaci su dostupni na internet stranici [Praćenje raspodjele javnih sredstava udruženjima i fondacijama u Bosni i Hercegovini](#).

Podaci koji su prikupljeni pokazali su da je preko 800 kandidata na poslednjim izborima bilo na čelu udruženja koja su dobijala novac što je pokazalo da se sredstva u velikoj mjeri dijele po političkoj liniji. Takođe preko 40 funkcionera je bilo na čelu udruženja i fondacija koje su dobijale novac a mnogi od njih su se našli u direktnom sukobu interesa. Većina ih je u Federaciji BiH gdje se zakon ne primjenjuje.

Kada je u pitanju RS, TiBiH je podnio prijave Komisiji za odlučivanje o sukobu interesa protiv odbornika iz Prnjavora Bogoljuba Saničanina i Vlade Živkovića koji su istovremeno bili na čelu boračke organizacije koja je primala sredstva.

Tokom istraživanja TI BiH je uputio 122 zahtjeva za pristup informacijama relevantnim ministarstvima na svim nivoima vlasti, kao i najvećim opštinama, tražeći od njih da dostave informacije o sredstvima koja su dodijelili udruženjima građana i fondacijama (npr. sportske, sindikalne, kulturne, vjerske, udruženja penzionera, veterana itd.).

Zbog nedostavljanja javnih informacija pokrenuti su upravni sporovi pred nadležnim sudovima protiv sljedećih javnih organa: Opština Novi Grad Sarajevo, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstvo porodice, omladine i sporta RS, Opština Kozarska Dubica, Grad Trebinje, Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite RS.

1.3: Stvarati preduslove da poslovni sektor posluje na principima integriteta

VEZANE OBLASTI: ZAŠTITA ZVIŽDAČA, POSLOVNI INTEGRITET

Djelovanje: Promocija, Analiza, Edukacije,

U cilju jačanja integriteta poslovnog sektora, koji je neophodan kako bi se, između ostalog, osnažila konkurencija, omogućio ekonomski rast, omogućilo građanima da imaju pristup kvalitetnim uslugama itd. TI BiH je radio na sljedećim aktivnostima:

➤ TI BiH je izvršio nadogradnju internet platforme [Forum poslovnog integriteta](#), koja služi kao komunikacijski kanal za razmjenu iskustava, praksi i preporuka za jače i vidljivije angažovanje poslovnog sektora u razvoju javnih nabavki i drugih oblasti važnih za osiguravanje poslovnog integriteta.

➤ Tokom 2021. godine održano je **sedam regionalnih obuka u Republici Srpskoj za provođenje Zakona o zaštiti lica koja prijavljuju korupciju u privatnom sektoru**. Obuke su održane u sljedećim gradovima: Banja Luka, Prijedor, Doboj, Bijeljina, Istočno Sarajevo, Foča, Trebinje. Cilj obuka bio je informisanje poslodavaca i zaposlenih, kao i potencijalnih zviždača, o njihovim pravima u svjetlu propisanih mehanizma zaštite. Ova aktivnost će osigurati da svi zainteresovani budu upoznati sa pravima i obavezama, te informisani o mehanizmima zaštite i izvještavanja. Obukama je prisustvovalo 65 učesnika, koji su u evaluacionim obrascima iste ocijenili posebno korisnim.

➤ U septembru 2021. je javnosti predstavljena analiza pod nazivom „*Nova direktiva EU o zaštiti uzbunjivača u kontekstu privatnog sektora u BiH*“, a ista predstavlja pregled regulatornog okvira zaštite lica koja prijavljuju korupciju u BiH, u poređenju s regulatornim okvirom u EU, konkretno s novom EU direktivom o zaštiti uzbunjivača. Poseban fokus analize odnosi se na obaveze poslovnog, odnosno privatnog sektora u BiH u kontekstu pomenute direktive EU, te domaćeg regulatornog okvira. Pored

nalaza u vezi s regulatornim okvirom zaštite uzbunjivača, dati su i prijedlozi za unapređenja domaćeg regulatornog okvira.

➤ Krajem 2021. TI BiH je započeo opsežno istraživanje i postojanju i provedbi mehanizama integriteta i prevencije korupcije u poslovnom sektoru, te je u toku prikupljanje podataka i sprovođenje upitnika među poslovnim subjektima, dok se predstavljanje rezultata istraživanja očekuje tokom 2022. godine.

2. Obezbeđivanje integriteta u politici

VEZANE OBLASTI: FINANSIRANJE POLITIČKIH PARTIJA I ZLOUPOTREBA JAVNIH SREDSTAVA

Djelovanje: Monitoring, Zagovaranje, Promocija

Tokom pregleda finansijskih izvještaja političkih stranaka, ali i praćenjem potencijalnih zloupotreba javnih resursa i aktivnosti javnih funkcionera, TI BiH je o svim uočenim neregularnostima obavijestio Centralnu izbornu komisiju (CIK BiH).

Zbog primanja donacija iz zakonom zabranjenih izvora, TI BiH u februaru 2021. godine prijavio deset političkih partija CIK BiH. Ove političke partije su tokom 2020. godine primale donacije od privatnih preduzeća koja su imala zaključene ugovore sa organima izvršne vlasti, a što je zabranjeno Zakonom o finansiranju političkih partija. Prijave su podnesene protiv HDZ BIH, SDA, PDP, DF, SDP, NIP, SBB, SD, NEZAVISNE BH LISTE i POKRETA ZA MODERNU I AKTIVNU KRAJINU. Uz prijavu CIK-u su dostavljeni i spiskovi ugovora koje su privatna preduzeća zaključivali sa organima izvršne vlasti tokom 2020. godine, a zanimljivo je da brojnim javnim organima upravljaju upravo stranke koje su donirali.

NEZAVISNI BLOK	27,000.00	HDZ BIH	6,500.00	RADOM ZA BOLJITAK	3,000.00
SAVEZ ZA STARI GRAD	21,000.00	SNS	6,000.00	UNIJA SOCIJALDEMOKRATA BIH	3,000.00
NAŠA STRANKA	20,000.00	HSP BIH	6,000.00	LABURISTIČKA STRANKA	2,500.00
SOCIJALISTIČKA PARTIJA	16,100.00	STRANKA PENZIONERA BIH	5,500.00	ASDA	2,500.00
SDP	15,900.00	DEMOKRATSKA STRANKA BIH	5,500.00	NIP	2,500.00
UJEDINJENA SRPSKA	12,500.00	BPS	5,500.00	HSS BRAČA RADIĆ	2,500.00
SDA	12,000.00	PDP	5,000.00	NIP	2,500.00
STRANKA ZA BIH	11,200.00	NS	4,500.00	BOŠNJAČKI POKRET	2,000.00
DNS	10,000.00	STRANKA DIJASPORE	4,500.00	NOVI BOŠNJAČKI POKRET	2,000.00
SBB	10,000.00	SRS RS	4,500.00	HKD HRAST	2,000.00
SDS	10,000.00	BOSANSKA NARODAN STR.	4,500.00	SAVEZ MLADIH SNAGA	2,000.00
HDZ 1990	9,500.00	HSS	4,500.00	PDA	2,000.00
DF	9,000.00	NDP	4,000.00	DEMOKRATSKA OBITELJSKA STR.	2,000.00
LIBERLANA STRANKA	7,500.00	ZAVIČAJNI SOCIJALDEMOKRAT	4,000.00	MOST 21	1,850.00
ØDS	7,500.00	GRABANSKI SAVEZ	3,900.00	HKDU BIH	1,500.00
NEZAVISNA BH LISTA	7,500.00	HRVATSKA STRANKA BIH	3,500.00	SAVEZ OSTANAK	1,500.00
PLATFORMA ZA PROGRES	7,500.00	LDS BIH	3,500.00	HSP	1,500.00
		SNSD	3,500.00	HSP dr ANTE STARČEVIĆ	1,000.00

Na osnovu podataka dostavljenih kroz finansijske izvještaje političkih stranaka za 2018.godine CIK je, tokom maja, izrekao novčane kazne za 53 političke stranke zbog kršenja Izbornog zakona i Zakona o finansiranju političkih stranaka. Među političkim strankama koje su kažnjene nalaze se i Nezavisni blok, SDA, SBIH, DNS, Socijalistička partija i SBB, a protiv kojih je TI BiH podnio prijave još u junu 2019. godine zbog finansiranja iz nedozvoljenih izvora.

Pored kontinuiranog monitoringa finansiranja političkih stranaka na osnovu postizbornih i godišnjih finansijskih izvještaja, TI BiH je tokom 2021. godine posebnu pažnju posvetio poređenju prijavljenih troškova kampanje političkih stranaka sa nalazima do kojih je došao tokom monitoringa izborne kampanje za Lokalne izbore 2020. **Prema podacima iskazanim u godišnjim izvještajima koje su političke stranke podnijele Centralnoj izbornoj komisiji, 15 najvećih stranaka u BiH prikazalo je 5 miliona KM kao troškove izborne kampanje, dok je TI BiH kroz monitoring utvrdio da su ove stranke potrošile najmanje 6.7 miliona KM na samo dva oblika oglašavanja (bilborde i oglašavanje u medijima) i predizborne skupove.**

Ovo je samo dio podataka koji su predstavljeni u [Izveštaju o monitoringu Lokalnih izbora 2020](#). Pored toga, u izvještaju se može naći više podataka o finansiranju političkih stranaka, troškovima izborne kampanje, medijskim nastupima, kršenju izbornog zakona i zloupotrebi javnih resursa u izbornoj kampanji.

Višegodišnjim iskustvom aktivnog i konzistentnog praćenja izbornih kampanja, finansiranja političkih

	PROCJENA TRANSPARENCY INTERNATIONAL U BIH*			FINANSIJSKI IZVJEŠTAJI STRANAKA
	bilbordi	oglašavanje	zbirno	troškovi propagande
SNSD	709.445,00	739.474,00	1.448.919,00	845.035,00
SDA	684.497,00	238.078,00	922.575,00	805.760,22
SDP	305.607,00	33.605,00	339.212,00	312.282,00
DNS	247.915,00	113.718,00	361.633,00	335.579,00
NIP	235.442,00	63.086,00	298.528,00	103.347,00
PDP	107.586,00	803.899,00	911.485,00	407.833,00
SDS	232.323,00	386.290,00	618.613,00	210.031,00
US	171.514,00	244.190,00	415.704,00	344.994,00
HDZ	272.863,00	9.613,00	274.676,00	338.485,00
SP	135.652,00	N/A	135.652,00	196.223,00
DEMOS	116.941,00	109.173,00	226.114,00	165.686,00
SPS	99.790,00	3.000,00	102.790,00	81.187,00
NAŠA S.	93.553,00	23.480,00	117.033,00	300.842,00
SD	85.757,00	N/A	85.757,00	7.062,00
SBB	84.197,00	23.484,00	107.681,00	114.508,00
UKUPNO	3.583.082,00	2.749.530,02	6.332.612,02	4.568.904,22

*Izveštaji su odnosi na sredstva izvanbilanjski prikazana u 30 radnih dana nakon izbora. Izveštaji su izdati u skladu sa zakonom o finansiranju političkih stranaka u BiH.

partija i identifikovanja zloupotrebe javnih resursa, TI BiH je prepoznao nedostatke pravnog okvira i sačinio preporuke za unapređenje istog. Iste je predstavio na konferenciji *“Integritet izbornog procesa u Bosni i Hercegovini”*, koja je bila prilika da se predstave rezultati monitoringa TI BiH, iznesu **prijedlozi za unapređenje izbornog zakonodavstva u BiH**, te otvori rasprava o unapređenju zakonskog okvira koji uređuju ovu oblast. Konferencija je okupila predstavnike Interresorne radne grupe za pripremu prijedloga izmjena i dopuna izbornog zakonodavstva BiH, Centralne izborne komisije, političkih partija i drugih zainteresovanih lica u ovoj oblasti

Preporuke i **prijedlozi za unapređenje izbornog zakonodavstva koje su proizašle iz prethodnih monitoringa prezentovani su i na sjednici Interresorne radne grupe za izmjenu izbornog zakonodavstva održane 09. juna 2021.godine**. Prijedlozi kojima se želi unaprijediti zakon odnose se,

između ostalog, na: Nespojivost funkcija; Sprečavanje zloupotrebe javnih resursa; Jačanje nezavisnosti biračkih odbora i opštinskih izbornih komisija; Zabranu korištenja javnih resursa za promociju stranke; Proširenja opsega prekršaja i raspona sankcija, i slično.

Tokom jasei 2021. godine visoki zvaničnici Sjedinjenih Američkih Država i Evropske unije započeli su razgovore sa političkim strankama u BiH oko izmjena Izbornog zakona BiH. Predstavnici TI BiH bili su pozvani i učestvovali na nekim od sastanaka, te dali svoje prijedloge vezano za izmjene Izbornog zakona. TI BiH je i javno reagovao ukazujući da cijeli proces mora biti transparentan, a javnost upoznata sa ponuđenim rješenjima. Imajući u vidu važnost reforme cijelog izbornog zakonodavstva, TI BiH je naglasio potrebu da se učine dostupnim sve relevantne informacije o procesu pregovora, kao i da se u proces uključe svi relevantni akteri.

Zbog svojih napora u oblasti monitoringa kampanje i finansiranja političkih partija, te uspostavljene saradnje sa CIK BiH, TI BiH je u decembru 2021. dobio zlatnu plaketu Centralne Izborne Komisije BiH za doprinos u unapređenju rada ove institucije, posebno kroz praćenje predizborne kampanje i provođenja Lokalnih izbora 2020. Ista je uručena tokom Postizborne konferencije "Lokalni izbori 2020. – izazovi i naučene lekcije".

Početkom 2021. godine Tužilaštvo Bosne i Hercegovine donijelo je konačnu odluku o krivičnoj prijavi koju je TI BiH uputio protiv lidera SNSD-a Milorada Dodika zbog prijetnji penzionerima i radnicima RITE Gacko tokom izborne kampanje 2018. godine i zaključilo da u svemu nema elemenata krivičnog djela. Podsjećanja radi, Milorad Dodik je tokom kampanje za Opšte izbore 2018. godine prijetio radnicima RITE Gacko da će biti „izbačeni s posla“ ako glasaju za kandidate opozicije, a zatim i penzionerima da će im biti uskraćena jednokratna pomoć ukoliko ne glasaju za njegovu političku opciju.

U saradnji sa Međunarodnom fondacijom za izborne sisteme TI BiH je izradio akcione planove u kojima su dati konkretni koraci za provođenje prioriternih reformi u oblasti sprečavanja zloupotrebe javnih sredstava i finansijskog izvještavanja političkih partija. U cilju povećanja transparentnosti procesa finansijskog izvještavanja TI BiH obavio niz sastanaka sa političkim partijama, predstavnicima Centralne izborne komisije i međunarodne zajednice, te je napravljen plan buduće saradnje na izradi novih podzakonskih akata i obrazaca.

Dalje, kako bi se pronašli najbolji mehanizmi za sprečavanje zloupotrebe resursa u kampanji, te modaliteta za uključivanje institucija nadležnih za nadzor nad trošenjem javnih sredstava TI BiH je takođe održao konsultativne sastanke **sa predstavnicima vrhovnih revizorskih institucija**, predstavnicima Agencije za javne nabavke i međunarodnih organizacija. Cilj je u narednoj godini izraditi smjernice i alate koji bi mogli biti od pomoći revizorskim institucijama za revizije u oblastima koje su najizloženije potencijalnim zloupotrebama javnih resursa tokom izbornih kampanja. Akcioni plan predstavljen je tokom sastanka međunarodne koalicije organizacija okupljene na projektu "Efikasna borba protiv korupcije", održanom u septembru u Pragu.

2.2. Imenovanja/zapošljavanja i vršenje javne funkcije u javnom sektoru oslobođena od neprimjerenog uticaja

VEZANE OBLASTI: TRANSPARENTNOST I ODGOVORNOST U UPRAVLJANJU JAVNIM FINANSIJAMA, IMENOVANJA I ZAPOŠLJAVANJA, SUKOB INTERESA, PRAVNA POMOĆ

Djelovanje: Monitoring, Zagovaranje, Promocija, Pravna pomoć,

U cilju učinkovitog nadzora nad obavljanjem menadžerskih funkcija u javnom sektoru, TI BiH je još 2016. godine pokrenuo [bazu javnih preduzeća](#) koja između ostalog ima za cilj povećanje transparentnosti upravljanja, prevenciju korupcije i veće učešća javnosti u praćenju rada javnih preduzeća. Dodatno, TI BiH je ranije predstavio javnosti i [bazu javnih ustanova](#), koja sadrži podatke o upravljačkim strukturama, uključujući pojedince u upravi, njihove prihod, izjave o sukobu interesa, itd..

Podaci prikupljeni o upravljačkim strukturama javnih preduzeća i javnih ustanova (imena članova nadzornih odbora, direktora, njihovi prihodi i izjave o sukobu interesa, kao i podaci o njihovoj političkoj pripadnosti i potencijalnom interesu u privatnim kompanijama), ukršteni su sa dostupnim Registrom nosilaca javnih funkcija, te omogućili sistematizaciju podataka o dvostrukim/višestrukim funkcijama.

U februaru 2021. godine, nakon potvrđivanja rezultata lokalnih izbora, TI BiH je započeo unos podataka o javnim funkcionerima na lokalnom nivou u Registar nosilaca javnih funkcija, te su dodati podaci o **2.779 odbornika/vijećnika, 142 načelnika opština i gradonačelnika**. Tako **Registar nosilaca javnih funkcija trenutno sadrži podatke o 5.917 osoba koje obavljaju javnu funkciju, dok su evidentirani podaci o 6.255 funkcija**.

S obzirom na turbulentnu političku situaciju u Bosni i Hercegovini, podaci u registru se ažuriraju gotovo na dnevnom nivou. TI BiH redovnim i pravovremenim ažuriranjem podataka u Registru pomažu javnosti da

stekne sveobuhvatne i transparentne informacije o nosiocima javnih funkcija koji bi trebali zastupati interese građana. Preliminarni rezultati analize podataka o dodijeljenim mandatima nakon Lokalnih izbora 2020. dostupnih na [Registru nosilaca javnih funkcija](#), pokazali su da u Bosni i Hercegovini 49 izabranih zvaničnika na lokalnom nivou vlasti trenutno obavlja dodatne funkcije u javnim ustanovama i preduzećima, a mnogi od njih su cijeli ili dio mandata u direktnom sukobu interesa.

Podaci i primjeri pokazuju da funkcioneri na lokalnom nivou nastavljaju praksu kolega sa viših nivoa vlasti koja je uočena prethodnih godina, a to je da izabrani i imenovani zvaničnici obavljaju po dva ili više angažmana

u javnom sektoru, dok pojedini funkcioneri cijeli mandat provedu u nekom obliku sukoba interesa.

Tokom analize izdvajanja javnih sredstava udruženjima građana u BiH, TI BiH je uočio brojne primjere javnih funkcionera koji se istovremeno nalaze na čelu udruženja građana koja dobijaju javna sredstva od institucija na svim nivoima vlasti u BiH. TI BiH je do sada identifikovao **47 takvih funkcionera u BiH, a dio njih potencijalno se nalazi u sukobu interesa**. Pored toga, podaci TI BiH pokazuju da je u posljednja dva izborna ciklusa preko 800 kandidata bilo na čelu nevladinih organizacija koje su dobijale javna sredstva.

Pored podnošenja prijava zbog potencijalnog sukoba interesa nadležnim tijelima, TI BiH je takođe blagovremeno i upozoravao javnost o primjerima posljedica nejasnog i nedovoljno preciziranog zakonskog okvira, te ukazivao na neophodnost što hitnije izmjene zakona koji uređuju oblast sukoba interesa.

Jedan od primjera predstavlja imenovanje Elmedina Volodera, zastupnika u Predstavničkom domu Parlamenta FBiH, kojeg je Vlada FBiH imenovala za novog direktora Autocesta FBiH, iako zakon ne dozvoljava izabranim zvaničnicima rukovođenje javnim preduzećima šest mjeseci nakon isteka mandata.

Osim toga firma u njegovom vlasništvu je od javnog preduzeća Autoceste FBiH dobila nekoliko ugovora vrijednosti preko 8,8 miliona KM. S obzirom na to da u Federaciji BiH ne postoji tijelo koje može da utvrdi sukob interesa, budući da je ta nadležnost oduzeta Centralnoj izbornoj komisiji, a novo tijelo nikad nije formirano TI BiH je uputio informaciju o nespojivosti funkcija nadzornom odboru Autocesta FBiH i Vladi FBiH.

Drugi primjer predstavlja odbornik u gradskoj skupštini u Banjaluci Zoran Popović, koji je ujedno i direktor javnog preduzeća „Vodovod“ a.d. Banja Luka od 2018. godine. Kako je Grad Banja Luka većinski vlasnik Vodovodu, na njega bi trebalo da odnose odredbe Zakona o sprečavanju sukoba interesa u organima vlasti Republike Srpske koje bi

trebalo da spriječe ovakve nespojive funkcije. Međutim, Kako je Grad samo vlasnik, ali ne i osnivač ovog preduzeća, Komisija za sprečavanje sukoba interesa u RS tvrdi da on može da nastavi obavljanje ove, po svemu nespojive funkcije.

Tokom 2021. godine TI BiH je nastavio i sa **saradnjom sa javnim zdravstvenim ustanovama u oblasti unapređenja procesa zapošljavanja** i u uspostavljanja transparentnih procedura i kriterija za zapošljavanje. Fokus je bio na usvajanju pripremljenih prijedloga za izmjene i dopune internih pravilnika o zapošljavanju, koje će biti nastavljeno i tokom 2022. godine. Tokom 2021. godine **sedam javnih zdravstvenih ustanova je u saradnji sa TI BiH unaprijedilo svoje procedure zapošljavanja**. Izmjene

pravilnika su se najviše doticale obaveze javnog oglašavanja, unapređenja transparentnosti procesa u svim fazama konkursa, jasnom definisanju kriterija za bodovanje i rangiranje kandidata u tekstu javnog poziva itd. Pored aktivnosti na izmjenama internih politika zdravstvenih ustanova u oblasti zapošljavanja, tokom 2021. godine su rađene aktivnosti na jačanju internih kapaciteta kroz organizaciju obuka za predstavnike zdravstvenih ustanova u oblasti zapošljavanja, a ove aktivnosti će biti nastavljene i tokom naredne godine. Više od 20 predstavnika 15 zdravstvenih ustanova je unaprijedilo svoja znanja iz oblasti zapošljavanja, te će ove aktivnosti biti nastavljene i tokom naredne godine.

- **„Političari, izađite sa časa“ – kampanje protiv korupcije u obrazovanju**

TI BiH je u prošloj godini sproveo kampanju protiv korupcije u obrazovanju pod nazivom „Političari izađite sa časa“. Kampanji su prethodili slučajevi u kojima je otkriveno da je u pojedinim školama prekinut nastavni proces zbog čestih promjena nastavnog osoblja, nezadovoljstva roditelja i djece, kao i sumnji na nepotizam i partijsko zapošljavanje. U Banjaluci su održani i prvi protesti roditelja i djece protiv korupcije u školama.

U jednom od tih predmeta TI BiH pruža pravnu podršku učiteljici Nadi Vasiljević iz Banjaluke koja je javno progovorila o pritiscima na obrazovne radnike da se učlane u partiju i skupljaju glasove, a nakon čega je dobila i otkaz.

TI BiH je u sklopu kampanje uputio Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Srpske inicijativu za izmjenu postojećih zakona o

osnovnom i srednjem obrazovanju kako bi se smanjio politički uticaj na postupak izbora i sam rad organa upravljanja školama.

U Inicijativi su predložene sledeće mjere:

- Isključiti Vladu iz postupka odlučivanja ili postupka izbora i imenovanja direktora školskih ustanova.
- Predvidjeti da Školski odbor kao heterogeno i participativno tijelo upravljanja ima ključnu ulogu u izboru i imenovanju direktora osnovnih i srednjih škola.
- Uvesti kao obavezu da kandidati na mjesto direktora moraju dostaviti uz prijavu na konkurs prijedlog programa rada za mandatni period na koji konkurišu.
- Predvidjeti da Školski odbor mora zahtijevati stručno mišljenje o kvalitetu programa rada kandidata na mjesto direktora od Republičkog pedagoškog zavoda.
- Ograničiti mandat direktora na najviše dva uzastopna mandata, ili predvidjeti da su uopšte moguća najviše dva mandata od pet godina.

- Mandatni period predvidjeti na period od pet godina kao vid garancije političke neutralnosti.

Inicijativa je upućena i članovima Odbora za obrazovanje Narodne skupštine RS, svim poslaničkim klubovima i Republičkom pedagoškom zavodu RS.

Kampanja „Političari izađite sa časa“ je vođena na društvenim mrežama, ali i kroz brojna TV i radio gostovanja predstavnika TI BiH. Kampanju su podržali mnogobrojni roditelji, obrazovni radnici, ali i Ombudsmeni za ljudska prava koji su bili dio promotivnog video spota u kojem su poručili da korupciji nije mjesto u školskim klupama.

- **Zapošljavanje u javnom sektoru - zagovaračke aktivnosti**

Predstavnici TI BiH su sredinom 2021. održali sastanak sa predstavnicima Grada Bijeljina, te su tom prilikom sugerisali mogućnost unapređenja propisa javnih ustanova i javnih preduzeća čiji je osnivač Grad Bijeljina na način da se u propise navedenih subjekata unesu odredbe o obaveznom sprovođenju javnih konkursa i načinu njihove realizacije.

Zakoni koji regulišu oblast javnih službi, ustanova i preduzeća u Republici Srpskoj ne sadrže odredbe o zapošljavanju, međutim, ova okolnost ne sprečava osnivače tj. jedinice lokalne samouprave da pravilnicima i internim aktima predvide procedure zapošljavanja kako bi se obezbijedio jednak tretman pri zapošljavanju.

U prvom kvartalu 2021.g. održan je sastanak i sa predstavnicima Ministarstva pravosuđa i uprave Tuzlanskog kantona, na kojem je organizacija Ministarstvu uputila prijedloge za izmjene u dopune Zakona o državnoj službi Tuzlanskog kantona, prijedloge za unapređenje Uredbe za postupak prijema u radni odnos u javnom sektoru Tuzlanskog kantona i prijedlog standarda proaktivne transparentnosti sa ciljem unapređenje transparentnog rada Vlade TK. U maju 2021.g. donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi Tuzlanskog kantona, u kojem je usvojen jedan od prijedloga TI BiH da se u opšte uslove za postavljenje državnog službenika unese odredba da se protiv lica koje konkuriše u državnu službu ne vodi krivični postupak.

- **Pružanje pravne pomoći kandidatima koji primijete nepravilnosti pri zapošljavanju**

Centar za pružanje pravne pomoći u borbi protiv korupcije TI BiH tokom 2021.g. evidentirao je prijave i predstavke građana koje su se odnosile na nepravilnosti u postupcima zapošljavanja u javnom sektoru. Centar je svakodnevno postupao u predmetima koji su se odnosili na navedenu problematiku, a postupanja su obuhvatala davanje pravnih savjeta građanima, upućivanje dopisa institucijama, formulisanje prijava nadležnim inspekcijским organima, te slanje predstavki Instituciji ombudsmana za ljudska prava.

U toku 2021. TI BiH je provodio aktivnosti na realizaciji Sporazuma o međusobnoj saradnji sa Upravom Policije Ministarstva unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona čiji je predmet bio **praćenje provođenja procedure javnog oglasa za prijem policijskih službenika** za čin policajac i mlađi inspektor u Upravu policije, kako bi se osigurala i postigla maksimalna transparentnost u provođenju javnog oglasa, spriječila korupcija i nepotizam, kao i eliminisao subjektivni uticaj članova Komisije prilikom odabira kandidata. Radilo se o prvom sporazumu takve vrste u Federaciji Bosne i Hercegovine, koji ima za cilj provođenje krajnje transparentnog i objektivnog postupka prijema novih policijskih službenika.

Jedna od prvih aktivnosti na realizaciji Sporazuma bila je formulacija seta pitanja iz oblasti zaštite ljudskih prava i borbe protiv korupcije od strane TI BiH, a koja su integrisana u pitanja za test opšteg znanja. Zatim je slijedio niz aktivnosti koji se odnosio na praćenje testova fizičke sposobnosti, uključujući ocjenu morfološkog statusa kandidata. Predstavnici organizacije su prisustvovali provođenju testiranja fizičke spremnosti kandidata za mlađe inspektore i za policijske službenike, kao i provođenju testa opšteg znanja za kandidate za poziciju mlađi inspektor. Prije nego je testiranje započelo, predstavnici TI BiH su uz prisustvo članova komisije, koristeći „random generator“ odabrali pitanja za test općeg znanja i temu za esej: „Neravnopravnost pri zapošljavanju.“

Predstavnici TI BiH su prisustvovali provođenju intervjua za kandidate. Prilikom intervjua, nekoliko kandidata navelo je da su se prijavili na ovaj konkurs zbog uključenosti TI BiH u konkursnu proceduru, što im pruža dodatni osjećaj sigurnosti i transparentnosti procedure. Generalno zapažanje je da je u tehničkom i formalnom smislu sve proteklo u najboljem redu, ali su razgovori sa kandidatima bili mnogo neformalniji u odnosu na razgovor sa kandidatima za poziciju mlađeg inspektora.

Nakon okončanja procesa selekcije i izbora kandidata, TI BiH je zaprimio 8 predstavki koje su se odnosile na žalbe učesnika konkursa na sprovedenu proceduru. Žalbe kandidata uglavnom su se odnosile na postupanje članova komisije prema kandidatima tokom sprovođenja testa fizičke sposobnosti prilikom kojih su kandidati navodili da se na snimcima sa testiranja može uočiti navodno nepropisno postupanje članova komisije. TI BiH se obraćao Policijskom odboru, koji je bio nadležan za postupanje po žalbama, te tražio informacije da li su provjeravani činjenični navodi nezadovoljnih kandidata na način da vršio pregled snimaka sa testiranja. Policijski odbor dostavio je podatke da su ukupno zaprimili 18 žalbi, koje su nakon razmatranja i pregleda video snimaka, odbijene kao neosnovane. Takođe, TI BiH se u više navrata obraćao Upravi policije u vezi sa žalbom jednog od učesnika konkursne procedure, koji je nakon što je uspješno prošao proces selekcije, u daljem postupku ocjene zdravstvene sposobnosti diskvalifikovan zbog toga što je imao tetovažu, iako je bio ocijenjen zdravstveno sposobnim. Organizacija je pružala savjetodavnu pravnu pomoć ovom kandidatu, koji je protiv odluke Policijskog odbora pokrenuo spor pred nadležni sudom.

Prethodnu 2021. godinu obilježile su i aktivnosti u predmetu nezakonitog poništavanja javnog konkursa za prijem 13 vaspitača u JU Centar za predškolsko vaspitanje i obrazovanje Banja Luka. Navedeni konkurs je raspisan početkom marta 2021.g., neposredno nakon promjene vlasti u Gradskoj upravi Garda Banja Luka, koji je i osnivač ove javne ustanove. Dolaskom na vlast, Gradonačelnik Grada Banjaluka smijenio je dotadašnjeg direktora Centra, te postavio vršioca dužnosti, koji je prvi put od donošenja Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju RS (2015.g.) raspisao javni konkurs za prijem 13 vaspitača. Na konkurs se prijavilo preko stotinu zainteresovanih kandidata, koji su prošli proces selekcije i bodovanja, a komisija za izbor kandidata predložila je 13 najuspješnijih kandidata.

Uporedo sa konkursnom procedurom, odvijala se i procedura izbora i imenovanja direktora Centra na koji su se, između ostalih, prijavili bivši direktor Centra i vršilac dužnosti direktora. Bivši direktor Centra ponovo je imenovan na tu funkciju i prva odluka koju je Upravni odbor ove ustanove donio nakon imenovanja starog/novog direktora je Odluka da se poništi Javni konkurs. TI BiH se obraćao Republičkoj upravi za inspeksijske poslove-Prosvjetnoj inspekciji i Inspekciji rada, te isticao da Zakon o predškolskom obrazovanju i vaspitanju RS uopšte ne predviđa mogućnost poništavanja javnog konkursa, niti je ta mogućnost predviđena nekim drugim propisom. Prosvjetna inspekcija donijela je odluku da se poništi

odluka upravnog odbora ustanove jer isti nije bio nadležan za donošenje odluke o poništenju javnog konkursa.

Sličan slučaj desio se i pri sprovođenju javne konkursne procedure za prijem stručnog saradnika za opšte i kadrovske poslove VSS 1 izvršilac u Odjeljenju za opšte i kadrovske poslove Direkcije BH Telecoma Goražde. Navedena konkursna procedura okončana je na način da je nakon sprovedene procedure, te izbora kandidata, donesena odluka da se Javni oglas poništi. Takođe BH Telecom je nakon poništenja konkursa izmijenio svoje Uputstvo o postupku prijema u radni odnos, na način da je propisao mogućnost da Generalni direktor društva može, na prijedlog Izvršne direkcije za pravne poslove, dati saglasnost za poništenje ili poništenje i ponovno objavljivanje javnog oglasa u određenim slučajevima. Izmijenjeno Uputstvo BH Telecoma je postalo suprotno Uredbi o postupku prijema u radni odnos u javnom sektoru u FBiH sa kojoj mora da bude usklađeno.

Učesnica konkursne procedure obratila se Federalnom inspektoratu rada, koji je sproveo nadzor i zauzeo stav da poništavajući javni konkurs BH Telecom nije prekršio mjerodavne propise. Kako Inspektorat nije razmatrao pitanje usklađenosti Uputstva o postupku prijema u radni odnos u Dioničkom društvu BH Telecom Sarajevo i Uredbe o postupku prijema u radni odnos u javnom sektoru FBiH, TI BiH je uputio prijavu, te zahtijevao ponovno sprovođenje nadzora u konkretnom slučaju. Federalni upravni inspektorat zaključio je da nema osnova za podnošenjem prekršajnih ili drugih mjera, zbog čega se TI BiH obratio Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH ističući da poništenje javnog oglasa od strane BH Telecoma d.d. Sarajevo predstavlja visok korupcioni rizik.

2.3 Ravnopravan pristup svih legitimnih aktera procesu donošenja odluka

VEZANE OBLASTI: SUKOB INTERESA, UČEŠĆE GRAĐANA, TRANSPARENTNOST I ODGOVORNOST U UPRAVLJANJU JAVNIM FINANSIJAMA, JAČANJE INTEGRITETA

Djelovanje: Monitoring, Promocija, Edukacija, Analize

Tokom 2021. godine TI BiH je poseban fokus stavio na jačanje participacije građana u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou. S tim u vezi, izrađena je **analiza zakonodavno-pravnog okvira koji reguliše pitanje učešća građana u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou** kao i njegova primjena u praksi. Rezultati su pokazali da je učešće građana u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou na jako niskom nivou, iako zakonski okvir daje solidnu osnovu ostvarenje ovih prava, te čak i tamo gdje se primjenjuju usmjereni su na zadovoljavanje forme sa vrlo ograničenim dometima stvarnog učešća građana. Takođe, istraživanje je pokazalo nedovoljan nivo primjene proaktivne transparentnosti na lokalnom nivou, kao osnovne pretpostavke za učešće građana u procesu odlučivanja, ali isto tako i pretpostavke jačanja odgovornosti lokalne administracije, unapređenja njihove efikasnosti i podizanje nivoa usluga koje pruža građanima.

S ciljem unapređenja i jačanja participacije građana u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou TI BiH je tokom 2021. godine počeo izradu inovativnog IT rješenja koje će omogućiti stalnu dvosmjernu komunikaciju između građana i jedinica lokalne samouprave. Ova platforma će služiti za distribuciju informacija od strane lokalne administracije prema građanima, s jedne, te građanima omogućiti uvid i aktivno učešće u procesu donošenja odluka sa druge strane. TI BiH je tokom 2021. godine uspostavio saradnju i potpisao memorandume o **saradnji sa šest jedinica lokalne samouprave u BiH (Brčko, Bijeljina, Foča, Goražde, Lukavac i Novi Travnik)** sa kojima će tokom naredne godine biti implementirane aktivnosti

instalacije i korištenja ove platforme za komunikaciju sa građanima. Takođe, predstavnici pomenutih jedinica lokalne samouprave su aktivno učestvovali u procesu izrade idejnog rješenja, odnosno definisanja parametara IT platforme kako bi ista bila prilagođena potrebama jedinica lokalne samouprave i koja će služiti za unapređenje komunikacije građana i lokalne administracije. Uoporedo sa aktivnostima tehničke prirode, TI BiH će tokom 2022. godine raditi na jačanju kapaciteta predstavnika jedinica lokalne samouprave da komuniciraju sa građanima, kao i na poticanju građana na korištenje inovativne tehnologije kako bi zahtijevali transparentnost i odgovornost donosilaca odluka.

Uzimajući u obzir da sva relevantna istraživanja percepcije građana svrstavaju političke partije u sam vrh po nivou korupcije, te da političke partije igraju ključnu ulogu u „zarobljavanju države“, TI BiH je tokom 2021. godine počeo sa **pripremom istraživanja o integritetu političkih partija**. Istraživanje će biti fokusirano na analizu unutrašnjeg funkcionisanja političkih partija, internih procesa donošenja odluka, kao i nivo integriteta samih političkih partija. S tim u vezi TI BiH je izradio i distribuirao specifične upitnike za političke partije, te će tokom 2022. godine biti organizovana fokus grupa sa predstavnicima političkih partija. Istraživanje će poslužiti kao prvi korak u procesu otvaranja javne debate o mogućnostima unapređenja stanja integriteta u političkim partijama, kao i osnova za daljnje zagovaračke aktivnosti.

Tokom 2021. godine TI BiH je nastavio i promociju principa proaktivne transparentnosti. S tim u vezi, povodom obilježavanja Međunarodnog dana slobode pristupa informacijama, TI BiH je organizovao javni događaj na kojem su predstavljeni **prijedlozi TI BiH-a za unapređenje zakonskog okvira slobode pristupa informacijama**, čiji su sastavni dio i principi proaktivne transparentnosti. Također, tokom 2021. godine TI BiH je u saradnji sa institucijama promovisao ovaj vid komunikacije sa javnosti, te su konkretni prijedlozi za implementaciju proaktivne transparentnosti dostavljeni, između ostalih Vladi Tuzlanskog Kantona.

Pored toga, TI BiH je tokom 2021. godine započeo aktivnu saradnju sa predstavnicima javnih ustanova i javnih preduzeća Kantona Sarajevo u cilju jačanja kapaciteta predstavnika ovih institucija u oblastima javnih nabavki, zapošljavanja i transparentnosti.

Nakon niza zajedničkih i pojedinačnih konsultacija, TI BiH će za predstavnike ovih institucija početkom 2022 godine organizovati edukacije u pomenutim oblastima, te će između ostalog pripremiti i listu dokumenata koje bi ove institucije trebale objaviti na svojim web stranicama, a biće zasnovane na principima proaktivne transparentnosti usvojene od strane Vijeća ministara BiH u decembru 2018. godine.

- ***Pristup informacijama***

Ne računajući sporove proizašle iz aktivnosti monitoringa i istraživanja, u 2021.g. Centar za pružanje pravne pomoći postupao je u 17 predmeta koji se odnose na oblast pristupa informacijama, a koji su rezultirali sa **17 pokrenutih upravnih sporova – 9 sporova pokrenuto je po tužbama TI BiH, u 6 predmeta sastavljane su tužbe za istraživačke novinare, a u 2 slučaja za građane kojima je bila potrebna savjetodavna pravna pomoć u toj oblasti.**

Analizirajući upravne sporove koje je TI BiH zbog kršenja odredbi Zakona o slobodi pristupa informacijama pokretao pred nadležnim sudovima u kontekstu dužine postupka pred sudom, došlo se do zaključka da se sporovi ove vrste uglavnom rješavaju u okviru od 1-2 godine od dana podnošenja tužbe.

Najbrži u rješavanju spora zbog kršenja prava na pristup informacijama ove godine bio je Kantonalni sud u Zenici, koji je po tužbi novinara Centra za istraživačko novinarstvo donio odluku za svega 3 mjeseca, dok je najsporiji Kantonalni sud u Sarajevu na čije odluke se čeka i po četiri godine.

Sredinom marta 2021.g. TI BiH je zajedno sa nekoliko organizacija civilnog društva dostavljao komentare na Prednacrt Zakona o slobodi pristupa informacijama Bosne i Hercegovine koji je 16. februara 2021.g. objavilo Ministarstvo pravde BiH.

Organizacije civilnog društva pozvale su Ministarstvo da povuče na doradu Prednacrt Zakona o slobodi pristupa informacijama, ističući da isti nije u skladu sa međunarodnim standardima i najboljim praksama, te da u pojedinim dijelovima ugrožava stečena prava i dostignuća iz postojećeg Zakona.

U Prednacrtu je najviše pažnje posvećeno dijelu koji se odnosi na ograničenja prava na pristup informacijama, te nije sadržavao uputu kako će se rješavati postupci koji su započeti pod odredbama važećeg Zakona i koji traju do stupanja na snagu novog Zakona. Zakon je nakon toga vraćen na dorado, te se u narednom periodu očekuje njegovo ponovno upućivanje u procedure.

Osim zagovaranja, TI BiH je u 2021.g. sprovodio tri istraživanja prilikom kojih je pratio i primjenu Zakona o slobodi pristupa informacijama na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini.

Prvo istraživanje odnosilo se na prikupljanje informacija o poslovanju javnih preduzeća u BiH, prilikom kojeg su tražene informacije o sastavu upravljačkih organa (direktora i članova upravnog odbora) i iznosima njihovih plata i naknada, podaci o broju zaposlenih, finansijskim izvještajima i izvještajima eksterne revizije.

U okviru istraživanja upućena su 442 zahtjeva za pristup informacijama - zakonom predviđenom roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva postupila su 233 javna preduzeća, 91 preduzeće postupilo je po zahtjevu nakon isteka zakonom propisanog roka, dok 98 preduzeća uopšte nije postupilo po zahtjevu, zbog čega je TI BiH izjavio 98 žalbi zbog "ćutanja uprave"; 22 javna preduzeća odbila su dostaviti tražene informacije, te su izjavljene 22 žalbe drugostepenom organu, a 19 javnih preduzeća usvojilo je žalbe i dostavilo tražene informacije, a u tri slućaja zbog nedostavljanja traženih informacija pokrenuti su upravni sporovi protiv javnih preduzeća pred nadležnim sudovima.

U okviru drugog istraživanja. TI BIH je uputio 122 zahtjeva za pristup informacijama relevantnim ministarstvima na svim nivoima vlasti, kao i najvećim općtinama, tražeći od njih da dostave informacije o sredstvima koja su dodijelili udruženjima građana i fondacijama (npr. sportske, sindikalne, kulturne, vjerske, udruženja penzionera, veterana itd.).

U zakonom predviđenom roku postupila su 73 javna organa, 49 organa je postupilo nakon isteka zakonskog roka, dok su 24 organa ignorisala zahtjev, zbog čega je TI BIH podnosio žalbe zbog "ćutanja uprave". 12 javnih organa odbila su zahtjev za pristup informacijama, zbog čega je TI BIH izjavljivao žalbe drugostepenim organima. 7 drugostepenih organa usvojilo je žalbu, a u 5 predmeta pokrenuti su upravni sporovi pred nadležnim sudovima.

Treće istraživanje o monitoringu suđenja u predmetima korupcije zahtijevalo je prikupljanje informacija o tekućim i okonćanim krivićnim postupcima iz ukupno 34 predmeta, a zahtjevi su upućeni na adrese 34 pravosudne institucije. Na 34 poslata zahtjeva, sudovi su u zakonom ostavljenom roku dostavili informacije iz 15 predmeta, a po 2 zahtjeva informacije su dostavljene po izjavljenoj urgenciji. Primjetne su i razlike između sudova, a zabrinjava praksa Kantonalnog suda u Tuzli koji nije odgovorio ni na jedan zahtjev i po izjavljenim urgencijama.

Pojedini sudovi, kao što su Kantonalni sud u Bijaću, Osnovni sud u Banjaluci i Sud BiH demonstrirali su zavidnu transparentnost i ažurnost u radu dostavljajući pravovremene i potpune informacije. Ipak, zabilježeni su i slučajevi da sudovi smatraju da to što postupak nije pravosnažno okončan znači da javnost nema pravo pristup informacijama iz predmeta, a što uključuje i kopije prvostepene presude. U većini slučajeva sudovi su u odlukama po zahtjevima isticali da su prvo zahtijevali odobrenje postupajućeg sudije za pristup informacijama iz predmeta, iako Zakon o slobodi pristupa informacijama predviđa da u prvom stepenu samostalno postupa službenik za informisanje.

Pomenuti nalazi i istraživanja, kao i prijedlozi za unapređenje zakona, predstavljeni su na konferenciji povodom Međunarodnog dana slobode pristupa informacijama, ali i putem infografika, video priča i drugih promotivnih sadržaja na online kanalima TI BiH, te putem medija.

- **Učešće građana, transparentnost i odgovornost u upravljanju javnim finansijama**

TI BiH je kontinuirano podsticao građane da učestvuju u donošenju ključnih odluka i u nekoliko slučajeva intervenisao gdje je bilo pokušaja diskriminacije u raspodjeli javnih sredstava.

Zanimljiv je primjer gdje je na posebnim računima koje je otvorio Grad Doboj za pomoć zdravstvenim ustanovama u borbi protiv COVID19, prikupljeno je skoro 600 hiljada KM ali gradske vlasti kriju kako se novac trošio i ko je dobijao sredstva iz ovog fonda.

Dok skrivaju informacije o načinu trošenja sredstava za neophodnu opremu koja su donirali građani, nadležni u Doboju redovno promovišu donacije koje je Bolnica "Sveti apostol Luka" Doboj dobijala preko drugih programa i projekata saradnje.

Kako se radi o informacijama od javnog značaja TI BiH je uputio žalbu na neadekvatan nepotpun odgovor

gradonačelnika Doboja. Gradska administracija ni nakon žalbe nije dostavila tražene podatke zbog čega je

TI BiH prinuđen da pred Okružnim sudom u Doboju pokrene postupak kojim traži objavljivanje informacija o stanju na računu i načinu trošenja doniranih sredstava.

3. Provedba zakona i sankcionisanje

3.1 Institucije za provođenje zakona su nezavisne i imaju kapacitete i volju da djeluju

VEZANE OBLASTI: JAČANJE INTEGRITETA, PRAVOSUĐE I PROCESUIRANJE KORUPCIJE, FINANSIRANJE POLITIČKIH STRANAKA

Djelovanje: Zagovaranje, monitoring

TI BiH je i u prethodnom periodu nastavio saradnju sa institucijama ključnim za nadzor i primjenu antikorupcijskih zakona, ali i zagovaranja za jačanje kapaciteta i nezavisnosti institucija. Aktivno je bio uključen u praćenje procesa imenovanja u ključnim institucijama, poput Agencije za prevenciju korupcije, VSTV, itd.

Početkom godine, a nakon promjene rukovodstva VSTV, TI BiH je održao sastanak sa novim rukovodstvom, kako bi uspostavio saradnju na aktivnostima praćenja pravosuđa, ali i predstavio prijedloge za unapređenje rada i transparentnosti VTSV.

Nastavljena je saradnja sa Agencijom za javne nabavke, ne samo kroz upućivanje saznanja o pojedinačnim postupcima, već i kroz provođenje obuka i jačanje kapaciteta AJN u okviru E-Governance projekta.

Saradnja s CIK-om je takođe konkretizovana i kroz konsultacije i prijedloge u vezi sa unapređenjem internih akata, odnosno pravilnika i obrazaca za podnošenje finansijskih izvještaja političkih stranaka, ali i kroz generalne napore na unapređenju izbornog zakonodavstva i jačanja nezavisnosti i kapaciteta CIK.

U septembru 2021. TI BiH je organizovao okrugli sto o **Nacrtu Zakona o utvrđivanju porijekla imovine i posebnom porezom na imovinu**. Na debati su učestvovali predstavnici Ministarstva pravde RS, civilnog društva, medija, kao i narodni poslanici. Okosnica diskusija se vodila oko toga da li su predložena zakonska rješenja neophodna u borbi protiv korupcije i nezakonito stečene imovine, da li se mogu koristiti za politički revanšizam i da li postojeći poreski propisi pružaju dovoljno garancija da se utvrdi nezakonita imovina? TI BiH je pripremio analizu o Nacrtu Zakona u kojoj su prikazana iskustva iz Republike Srbije, ali su sagledana i važeća zakonska rješenja iz Zakona o poreskom postupku Republike Srpske i Zakona o oduzimanju imovine koja je proistekla vršenjem krivičnog djela Republike Srpske.

U analizi se javnost upozorava da u rješenjima iz Nacrta Zakona o utvrđivanju porijekla imovine i posebnom porezom na imovinu nije precizirano nad kojim licima bi se i po kojim kriterijumima sprovodile kontrole porijekla imovine, a zbog čega postoji **bojazan od političkih zloupotreba selektivnom primjenom zakona**. TI BiH smatra da bi se prevashodno trebala kontrolisati imovina bivših i aktuelnih nosilaca javnih funkcija, kao i drugih lica koji su mogli biti izloženi povećanom riziku od korupcije, a da bi zakon opravdao epitet antikorupcijskog. Krug lica koji bi bili prioritet pri kontroli imovine morao bi biti jasno određen u

samom zakonu, te se ne smije prepustiti diskreciji novoosnovanih sektora u Poreskoj upravi, ili uređivanju kroz podzakonske propise.

TI BiH smatra da bi u slučaju usvajanja zakona naročito poželjno bilo da se objavi procijenjeni broj obveznika/lica koji će biti podvrgnuti posebnim poreskim provjerama, kao i da treba utvrditi obavezu da Poreska uprava javnosti predoči sve podatke o primjeni i efektima primjene Zakona. TI BiH je upozorio javnost da bi Nacrt Zakona o utvrđivanju porijekla imovine i posebnom porezom na imovinu mogao bi biti i predmetom ocjene ustavnosti zbog izrazito visoke poreske stope (75%), kao i zbog odredbi o zastarjelosti utvrđivanja poreske obaveze.

TI BiH je, takođe, sarađivao i sa brojnim drugim institucijama, ustanovama i javnim preduzećima na jačanju njihovih kapaciteta i sposobnosti za primjenu antikorupcijskih mehanizama, a koje su opisane pojedinačno u prethodnim poglavljima izvještaja.

Tokom 2021. godine TI BiH je pružao aktivnu podršku Savjetodavnom vijeću za implementaciju OGP inicijative u procesu pripreme Akcionog plana za implementaciju OGP inicijative. U tom smislu, TI BiH je organizovao dvodnevnu obuku za članove Savjetodavnog tijela, te pružao savjetodavnu ulogu u procesu pripreme Akcionog plana. Akcioni plan je tokom 2021. godine pripremljen, te se nalazi u proceduri za usvajanje u Vijeću ministara BiH.

3.2. Pravosuđe je nezavisno i ima kapacitet i volju da djeluje

VEZANE OBLASTI: PRAVOSUĐE I PROCESUIRANJE KORUPCIJE

Djelovanje: Monitoring, Analize, Zagovaranje, Promocija

- ***Monitoring/izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije***

TI BiH je u protekloj godini pratio suđenja u predmetima korupcije pred sudovima širom BiH, a zbog epidemije monitoring je izvršen slanjem zahtjeva za pristup informacijama i analizom dobijenih podataka. Nalazi i podaci iz monitoringa objavljeni su u Izvještaju o praćenju suđenja u predmetima korupcije.

TI BiH je kroz monitoring prevashodno zahtijevao informaciju o stadijumu u kojem se nalazi postupak, zatim informacije o broju i datumu održanih ročišta u referentom periodu, da li je na održanim ročištima bila prisutna javnost, da li je eventualno bila isključena javnost, informacije o tome da li je i u kolikom trajanju odložen glavni pretres, kopije presuda i žalbi, itd.

Monitoring na 28 predmeta korupcije pokazao je da prosječna dužina trajanja prvostepenih sudskih postupaka iznosi oko tri godine i četiri mjeseca, dok je prosječna dužina trajanja postupaka u pravosnažno okončanim predmetima tri godine i sedam mjeseci.

Razlika u prosječnoj dužini trajanja postupaka od samo tri mjeseca između dvije navedene kategorije posebno je indikativna jer su prvostepeni postupci neopravdano dugo trajali. Treba imati u vidu da većina monitorisanih predmeta (više od 80%) nisu pravosnažno okončani. Najčešće procesuirano krivično djelo korupcije je zloupotreba položaja ili ovlaštenja (25,67%), organizovani kriminal (13,51%), i primanja

mita/dara ili drugih oblika koristi (10,81%). Monitoringom su utvrđene slabosti u pogledu upravljanja sudskim postupcima, pa se ročišta za glavnu raspravu zakazaju sa odviše dugim vremenskim razmacima. Analizom predmeta u kojima se postupak vodi pred Sudom BiH utvrđeno je da su ročišta u prosjeku zakazivana na svaka 22 dana. Ovakav prosjek zakazivanja ročišta predstavlja izrazito negativan trend u pogledu upravljanja postupcima i ukazuje na izostanak procesne discipline.

Visina sankcije je u većini praćenih predmeta korupcije izrečena u

zakonskim okvirima (tj. u većini slučajeva su izrečene minimalne kazne propisane u primjenjivim krivičnim zakonima). Većina izrečenih kazni se nalazi u nižem - donjem kvadrantu u odnosu na opšti opseg koji je predviđen zakonskim rješenjima. Iz navedenog proizlazi da je kaznena politika za korupcijska krivična djela veoma niska i nimalo odvraćajuća za eventualne počiniocce krivičnih dela.

Na primjer, ako na posmatranom uzorku iz monitoringa pogledamo samo jedno klasično krivično djelo korupcije - primanje dara i drugih oblika koristi, a gdje se raspon kod kazne zatvora, uzimajući u obzir sve oblike djela, kreće od jedne do deset godina zatvora, prosječna utvrđena kazna zatvora (kako je krivično djelo najčešće bilo izvršeno u sticaju sa drugim djelima) u odnosu na deset osuđenih lica bila je manja od dvije godine zatvora. Većina optuženih lica u procesuiranim predmetima korupcije srednjeg je ranga prema službenoj svojstvu ili funkciji.

Indikativno je da se u kaznenoj politici ne mogu uočiti razlike u pogledu visine izrečenih kazni u odnosu na službeni rang osuđenih lica, pa je kaznena politika jednako blaga prema svim počiniocima krivičnih djela.

Samo u odnosu na jedno od ukupno sedam osuđenih lica višeg službenog ranga izrečena je srednje visoka kazna zatvora.

Od pojedinačnih predmeta koji su praćeni u monitoringu posebno je interesantan predmet protiv Mirsada Kukića, osuđenog za krivično djelo primanje nagrade ili drugih oblika koristi za trgovinu uticajem u vezi sa zapošljavanjem, a gdje je zapriječena kazna zatvora u trajanju od jedne do osam godina. Mirsad Kukić je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.

Mirsad Kukić, nekadašnji funkcioner SDA i predsjednika PDA, u periodu inkriminacije je vršio funkciju predsjednika Kantonalnog odbora SDA TK, člana Predsjedništva SDA u funkciji potpredsjednika SDA, zastupnika Federalnog parlamenta i pomoćnika direktora za investicije, razvoj i tržište u Rudniku Banovići. Osuđen je na godinu dana zatvora zbog primanja mita za trgovinu uticajem u vezi sa zapošljavanjem u javnom preduzeću, a sud je pri odmjeravanju kazne olako cijenio olakšavajuće okolnosti kao što su: ranija ne-osuđivanost, starija životna dob (58. godina života u vrijeme počinjenja djela), porodične prilike (oženjen i otac dvoje djece), zdravstveno stanje, protek vremena (djelo učinjeno prije više od četiri godine), korektno ponašanje tokom krivičnog postupka.

Kazna izrečena Mirsadu Kukiću (kojem je američka vlada nedavno izrekla sankcije zbog značajnih koruptivnih aktivnosti) u jednom od rijetkih slučajeva političke korupcije neće uticati na smanjenje ove društveno neprihvatljive pojave jer kazna zatvora od jedne godine može se zamijeniti novčanom kaznom, i sigurno neće ostvariti ciljeve generalne prevencije u smislu odvratanja eventualnih nosilaca "političke moći" od vršenja koruptivnih radnji.

Zanimljiv je i predmet koji je TI BiH pratio, a u kojem je Amemar Muratagić, kantonalni inspektor, osuđen presudom Kantonalnog suda u Bihaću na kaznu zatvora od 8 mjeseci, te mu je zabranjeno da radi kao inspektor u FBiH naredne 2 godine. Muratagić se tereti da je od juna 2014. do januara 2015. godine uzeo 40-50 betonskih stubova od odgovorne osobe privrednog društva u Bosanskoj Krupi kako bi izvršio inspeksijski nadzor u tom privrednom društvu čime je počinio krivično djelo Primanje dara i drugih oblika koristi.

Opštinski sud u Bihaću prvobitno je inspektora proglasio krivim i izrekao mu uslovnu osudu – kaznu zatvora od 6 mjeseci, koja se neće izvršiti ako osuđeni u roku od 2 godine ne ponovi krivično djelo. Sud prvostepenom presudom nije zabranio inspektor obavljanje ovog poziva, iako je kod njega utvrđena sklonost ka zloupotrebi položaja (primanje različitih poklona tokom dužeg vremena).

U Izvještaju o praćenju suđenja u predmetima korupcije TI BiH je isticao ovaj predmet kao primjer gdje se presudom ne postiže svrha kažnjavanja, niti se postiže zastrašujući učinak na buduće učinioce krivičnog djela korupcije, kao i da je inspektor morala biti izrečena mjera bezbjednosti kojom mu se zabranjuje obavljanje inspektorskog poziva.

Kantonalni sud u Bihaću je po žalbi Kantonalnog tužilaštva USK preinačio prvostepenu presudu, pooštrio kaznu – inspektora osudio na kaznu zatvora i zabranu obavljanja inspeksijskih poslova na period od dvije godine.

U sedmici posvećenoj borbi protiv korupcije, a povodom 9. decembra, Međunarodnog dana borbe protiv korupcije, TI BiH je organizovao **Forum integriteta o pravosuđu u Bosni i Hercegovini**.

Forum je okupio predstavnike pravosuđa, civilnog društva i međunarodnih organizacija, ali i nezavisne eksperte, te je predstavljao jedinstven dvodnevni događaj na kojem se raspravljalo o prijedlozima za

jačanje integriteta i transparentnosti u pravosuđu. TI BiH je na forumu predstavio i izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije, sačinjen na osnovu predmeta koji su praćeni u prethodne dvije godine na sudovima širom BiH. Visoki pravosudni funkcioneri, uključujući glavnog federalnog i republičkog tužioca, **Muniba Halilovića** i **Mahmuta Švraku**, složili su se da se tužilaštva moraju otvoriti prema javnosti i objasniti svoj rad. Tužiocima su mišljenja da postoje predmeti na koje je javnost posebno osjetljiva, kao što su predmeti korupcije, gdje komunikacija sa građanima mora biti češća. Učesnici su raspravljali o tome kako povratiti povjerenje javnosti, učiniti sudske postupke efikasnijim i unaprijediti postupke imenovanja i napredovanja u pravosuđu. Većina učesnika je saglasna da su neophodne nove politike upravljanja, kao i da su velika očekivanja od novog saziva Visokog sudskog i tužilačkog savjeta.

TI BiH je tokom 2021. godine objavio i **redovni godišnji monitoring procesuiranja korupcije** pred sudovima i tužilaštvima u BiH za 2020. godinu na osnovu statističkih podataka dobijenih od strane VSTV-a. Također, statistički podaci su unijeti na interaktivnu mapu procesuiranja korupcije (www.mapa.ti-bih.org) te su dostupni svim zainteresiranim stranama.

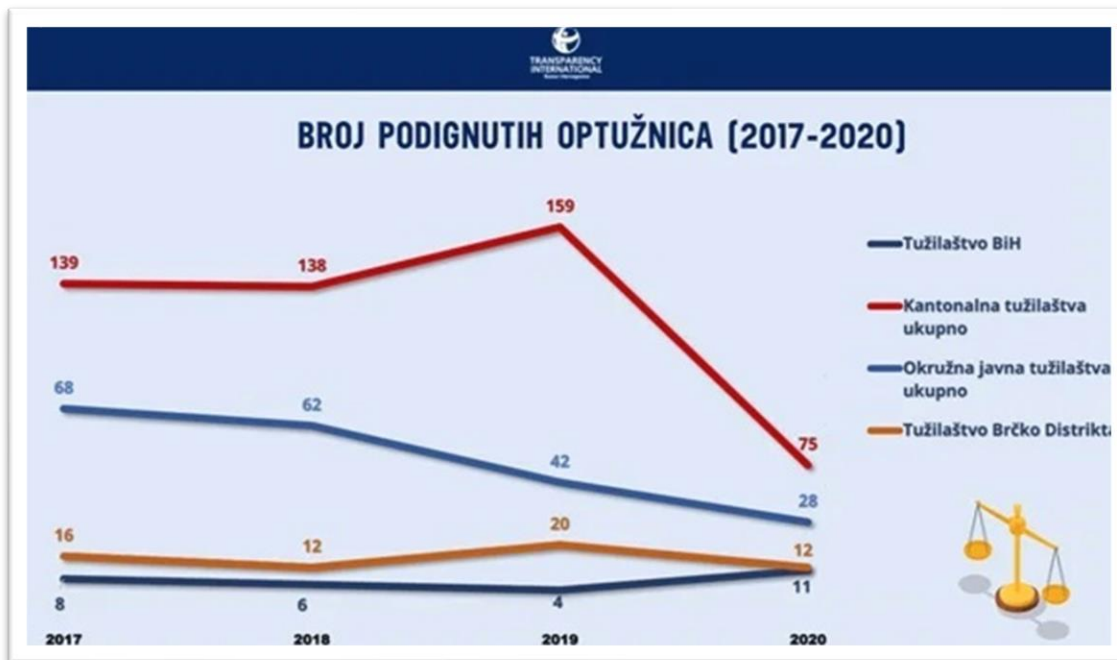

Rezultati monitoringa procesuiranja korupcije tokom 2020. godine pokazuju konstantno smanjenje ukupnog broja prijava u radu, kako za korupcijska krivična djela, tako i za sva krivična djela. Posebno je zabrinjavajući podatak da se čak 60,1% riješenih prijava za korupcijska krivična djela riješi na način da se donose tužilačka Odluka o nesprovođenju istrage, što je potrebno posebno analizirati zbog visokog nivoa udjela negativnih tužilačkih odluka u rješavanju prijava za korupcijska krivična djela.

Uporedo sa smanjenjem broja prijava, smanjuje se i broj otvorenih/naređenih istraga za korupcijska krivična djela u posljednjih 5 godina. Posebno izraženo smanjenje broja otvorenih istraga za korupcijska krivična djela je izražen u tužilačkim sistemima FBiH i RS, gdje je tokom 2020. godine u FBiH smanjen broj istraga za korupcijska krivična djela u odnosu na 2019. godinu za 32,4%, dok je u tužilačkom sistemu RS zabilježeno smanjenje od 23,4%. Kao i u slučajevima prijava u radu, broj negativnih tužilačkih odluka u fazi istrage je na jako visokom nivou i iznosi čak 43,1% u ukupnom broju riješenih istraga. Udio negativnih

tužilačkih odluka u ukupnom broju riješenih istraga se posebno ističe u tužilačkom sistemu RS i iznosi zabrinjavajućih 61%

Tokom 2020. godine je zabilježen zabrinjavajući pad broja podignutih optužnica za korupcijska krivična djela, te je manji u odnosu na 2019. godinu za čak 44%. Najveći pad broja podignutih optužnica u odnosu na 2019. godinu je zabilježen u FBiH (52,8%), dok je pad broja podignutih optužnica u tužilaštvu Brčko Distrikta 40%, a u tužilačkom sistemu RS 33.3%.

Tokom 2020. godine je smanjen i broj donesenih sudskih odluka u korupcijskim slučajevima. Tokom 2020. godine je u BiH doneseno ukupno 154 osuđujuće presude za korupcijska krivična djela (prvog stepena i drugog stepena sudske odluke), te ovaj broj predstavlja smanjenje za 31,2% u odnosu na 2019. godinu. Udio zatvorskih kazni u donesenim sudskim odlukama tokom 2020. godine iznosi 33,7%, dok je udio uslovnih osuda u ukupnom broju donesenih sudskih odluka zabrinjavajućih 62,3%. Kada govorimo o pravosnažnim sudskim odlukama, tokom 2020. godine je smanjen broj pravosnažno osuđujućih presuda za korupcijska krivična djela za 26,5% u odnosu na 2019. godinu, dok je broj pravosnažno oslobađajućih presuda za korupcijska krivična djela tokom 2020. godine povećan za čak 61,5% u odnosu na isti period tokom 2019. godine.

Uvidom u strukturu pravosnažnih osuđujućih presuda vidljivo je da je u samo 28,5% slučajeva tokom 2020. godine donijeta sudska odluka sa kaznom zatvora, dok je u čak 66,6% slučajeva donijeta uslovna osuda. Ukoliko uporedimo strukturu donesenih sudskih presuda u prvom i drugom stepenu, vidljivo je da se kaznena politika dodatno ublažava tokom drugog stepenog postupka., odnosno smanjuje se udio zatvorskih kazni sa 33,7% u prvom na 28,5% u drugom stepenu, dok se povećava udio uslovnih osuda sa 62,3% u prvom na 66,6% u drugom stepenu.

U cilju unapređenja rada i efikasnosti pravosuđa i širenje informacija široj publici, nalazi monitoring izvještaja, kao i interaktivna mapa procesuiranja korupcije, su promovisane putem društvenih mreža, za

koje su posebno pripremljeni kratki video i ostali vizualni materijali koji ukazuju na nedostatne rezultate rada pravosuđa kada je u pitanju procesuiranje korupcije u BiH.

Pored praćenja rada pravosuđa na procesuiranju korupcije, TI BiH je djelovao i po prijavama građana koje se odnose na disciplinske prekršaje nosilaca pravosudnih funkcije, te ih upućivao nadležnim institucijama.

Osim toga, TI BiH je **intenzivno pratio proces izmjena Zakona o VSTV, te je sačinio komentare i prijedloge na Nacrt izmjena Zakona** koje je uputio Vijeću ministara, ali je učestvovao i u konsultacijama sa relevantnim institucijama, uključujući i Venecijansku komisiju koja je uputila mišljenje na predloženi nacrt. Pripremljeni komentari na Nacrt izmjena i dopuna zakona o VSTV se odnose na procedure razrješenja članova Vijeća, pitanja njihovog sukoba interesa, kao i pitanje utvrđivanja ne samo kriterija, već i procedura za ocjenjivanje rada sudija i tužilaca, čime bi se jasnije definisala nadležnost VSTV-a. Također, pripremljeni komentari se tiču i odredbi definisanja subjektivnog roka zastarjelosti koji se vezuje za UDT i njihova saznanja i postupanja po pritužbama na rad sudija i tužilaca, te predlaže da postoji samo objektivni rok od pet godina od dana kad je počinjen prekršaj i koji neće ovisiti o efikasnosti rada UDT-a. Poseban fokus TI BiH-ovih prijedloga na tekst zakona se odnose na pitanje dostavljanja informacija o prihodima i imovini, koje su ograničene samo na članove istog domaćinstva, što TI BiH smatra neprihvatljivim i predlaže da se definiše obaveza dostavljanja informacija o svim bliskim srođnicima nosilaca pravosudnih funkcija, kao i pitanja u vezi procedura provjere i načina određivanja kriterija rizika prilikom provjere informacija. Dodatno, nejasno je na koji način se biraju stručnjaci koji bi bili zaduženi za provjeru rada Jedinice za integritet, te TI BiH predlaže da se ove osobe biraju putem javnog poziva uz jasno definisane kriterije za izbor, te da se osigura da među stručnjacima budu i predstavnici organizacija civilnog društva kao vid garancije da će se raditi o eksternoj kontroli rada.

Prijedlozi su javno promovisani i zagovarani kontinuirano putem zagovaračkih sastanaka, javnih događaja, istupa u javnosti, itd.

Pored aktivnosti vezanih za unapređenje zakonodavnog okvira koji se tiče unapređenja odgovornosti i integriteta nosilaca pravosudnih funkcija, TI BiH je tokom prethodne godine aktivno radio na pripremi aktivnosti koje se tiču **mjerenja nivoa transparentnosti pravosudnih institucija u BiH**, kao i pripremi metodološkog okvira za monitoring suđenja koruptivnih krivičnih djela i monitoring disciplinskih postupaka koje Ured disciplinskog tužioca vodi protiv nosilaca pravosudnih funkcija. Monitoring, koji je planiran da otpočne početkom 2022. godine, i nalazi monitoringa će poslužiti kao osnova za zagovaračke aktivnosti kada je u pitanju unapređenje odgovornosti i integriteta nosilaca pravosudnih funkcija.

3.3 Zakonski okvir usklađen sa međunarodnim standardima u oblasti borbe protiv korupcije

VEZANE OBLASTI: SUKOB INTERESA, JAČANJE INTEGRITETA, PRAVOSUĐE I PROCESUIRANJE KORUPCIJE, PRISTUP INFORMACIJAMA

Djelovanje: Zagovaranje, Promocija

Tokom 2021. godine, TI BiH je nastavio saradnju sa predstavnicima relevantnih institucija, vladama i parlamentima na nivou BiH i entiteta, kao i drugim relevantnim akterima s ciljem unapređenja relevantnog zakononskog okvira za sprečavanje korupcije. Sve vrijeme je kontinuirano sarađivao i sa međunarodnim i političkim predstavnicima, kako bi se pojačao pritisak za usvajanje zakona i olakšali procesi zagovaranja. Pored konsultacija sa zainteresovanim stranama i direktnih konsultacijskih sastanaka, TI BiH je intenzivno promovisao pojedinačne primjere da bi insistirao na unapređenju zakonskog okvira.

- **Sukob interesa**

U Brčko distriktu usvojen je **Zakon o sprečavanju sukoba interesa u institucijama Brčko distrikta BiH**, pri čijoj su izradi učestvovali predstavnici TI BiH zajedno sa predstavnicima međunarodne zajednice i radne grupe za izradu Zakona o sukobu interesa Brčko distrikta. Ovo je naglašeno i u obrazloženju samog Nacrta, odnosno da je potreba donošenja Zakona prepoznata od strane relevantnih organa zaduženih za provođenje zakona iz ove oblasti, nevladinog sektora, prije svega TI BiH, kao i od strane međunarodnih organizacija koje se bave ovim pitanjem (VE, EU, GRECO, OHR, OSCE, OECD i dr.). Novi Zakon u Brčko

distriktu predstavlja značajan iskorak u odnosu na prethodno rješenje, posebno kada je riječ o uspostavljanju nezavisne Komisije nadležne za provođenje zakona, te uvođenje mehanizama provjere imovinskih kartona.

MINISTARSTVO PRAVDE BIH ODBILO JE DVIJE TREĆINE PRIJEDLOGA KOJE JE TRANSPARENCY INTERNATIONAL U BIH DOSTAVIO NA NACRT ZAKONA O SUKOBU INTERESA	
PRIJEDLOG TI BIH	PRIJEDLOG MINISTARSTVA PRAVDE BIH
<p>NOSILAC JAVNE FUNKCIJE NE MOŽE BITI:</p> <p>član uprave u privatnom preduzeću koje posluje sa institucijama finansiranim iz budžeta na bilo kojem nivou vlasti</p> <p>✗</p> <p>član uprave u bilo kojoj nevladinoj organizaciji koja se finansira iz budžeta na bilo kojem nivou vlasti</p> <p>✗</p> <p>Član uprave ili nadzornog odbora javnih ustanova i javnih preduzeća</p> <p>✗</p> <p>ČLAN KOMISIJE ZA ODLUČIVANJE O SUKOBU INTERESA NE MOŽE BITI:</p> <p>član političke stranke u periodu od 5 godina prije stupanja na funkciju</p> <p>✗</p>	<p>NOSILAC JAVNE FUNKCIJE NE MOŽE BITI:</p> <p>1 član uprave u privatnom preduzeću koje posluje sa institucijama finansiranim iz budžeta Bosne i Hercegovine</p> <p>✓</p> <p>2 član uprave u nevladinoj organizaciji koja se finansira iz budžeta institucija Bosne i Hercegovine</p> <p>✓</p> <p>3 Član uprave ili nadzornog odbora javnih preduzeća</p> <p>✓</p> <p>ČLAN KOMISIJE ZA ODLUČIVANJE O SUKOBU INTERESA NE MOŽE BITI:</p> <p>4 Član tijela upravljanja političke stranke šest mjeseci prije podnošenja prijave na javni poziv za člana komisije</p> <p>✓</p>

Početakom 2021. godine Predstavnički dom PS BiH usvojio je predloženi **Nacrta Zakona o sukobu interesa na državnom nivou**, a na čijoj izradi je radio TI BiH zajedno sa predstavnicima međunarodne zajednice. Predložena verzija zakona predstavlja ogroman napredak u odnosu na verziju koju je predložilo Ministarstvo pravde BiH. Međutim, Zakon nikad nije usvojen na Domu naroda, zbog neusaglašenosti amandmana koji su uloženi u parlamentarnoj proceduri, te je ponovo upućen u proceduru od strane pojedinačnih zastupnika u Predstavničkom domu i njegovo usvajanje je još uvijek na čekanju.

U međuvremenu je Ministarstvo pravde sačinilo sopstveni nacrt, koji u pojedinim dijelovima uspostavlja još niže standarde od onih koje sada imamo, zbog čega je TI BiH uputio komentare na nacrt u kojima je naznačeno da on ne ispunjava međunarodne standarde. Ministarstvo

pravde BiH odbilo je dvije trećine prijedloga koje je TI BiH dostavio. Nakon toga, Venecijanska komisija ukazala na sve nedostatke zakona koji je u proceduru uputilo Ministarstvo pravde BiH, a na koje je i TI BiH ukazivao javno i putem platforme „eKonsultacije“. Zahvaljujući jakom pritisku i koordinaciji, prvenstveno između TI BiH i međunarodnih organizacija, Ministarstvo pravde je ipak povuklo sporni zakon sa Vijeća ministara.

Dodatno, tokom 2021. godine TI BiH je pratio proces donošenja **Zakon o prijavljivanju, porijeklu i kontroli imovine izabраних dužnosnika, nositelja izvršnih funkcija i savjetnika u Tuzlanskom kantonu**, a krajem

godine pozvao je Skupštinu Tuzlanskog Kantona da odbaci amandmane na koji su podneseni u zadnji čas i koji bi, ukoliko bi se usvojili, ostavili mogućnost prikrivanja imovine putem bliskih srodnika koji ne budu dali saglasnost za dostavljanje informacija o njihovoj imovini i prihodima. Takođe, tom prilikom TI BiH je podsjetio da je osnovna uloga ovakvih propisa da se upravo kroz informacije o bliskim srođnicima, njihovim prihodima i imovini identifikuje potencijalni sukoba interesa. Štetni amandmani nisu prihvaćeni na osnovu reakcije civilnog društva i međunarodne zajednice

- **Javne nabavke**

Rezultati monitoringa služili su i kao osnov za zagovaranje. Tako je u martu 2021. godine TI BiH organizovao konferenciju pod nazivom “Unapređenje sistema javnih nabavki u Bosni i Hercegovini”. Na konferenciji su predstavljeni prijedlozi TI BiH-a za unapređenje Zakona o javnim nabavkama, a svi prijedlozi išli su u pravcu jačanja mehanizama za prevenciju korupcije i sprečavanje sukoba interesa. TI BiH je pozdravio usvojene izmjene aktuelnog prijedloga izmjena i dopuna Zakona o javnim nabavkama koji je u februaru 2021. godine usvojilo Vijeće ministara BiH, jer je time otpočeo proces unapređenja ove oblasti. Takođe, TI BiH je predložio da se već sada ojačaju kapaciteti Agencije za javne nabavke BiH, kao i da se se omoguće mehanizmi praćenja i nadzora nad cijelim procesom javnih nabavki.

Sredinom aprila TI BiH je uputio **amandmane na aktuelni Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama** Komisiji za finansije Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH. Na osnovu višegodišnjeg praćenja funkcionisanja sistema i prakse javnih nabavki u BiH od strane civilnog društva, prijedlozi se tiču prije svega potrebnog poboljšanja transparentnosti postupaka javnih nabavki koji se odvijaju po ubrzanim procedurama, jačanja mehanizama za sprečavanje korupcije i sprečavanje sukoba interesa, jačanje mehanizama za praćenje i kontrolu čitavog procesa, te pooštavanje sankcija za kršenje zakona tako da su isti u funkciji odvratanja aktera od nezakonitih radnji.

- **Zaštita zviždača**

Povodom 23. juna, Međunarodnog dana zviždača, TI BiH i UG „Zašto ne“ organizovali su javnu debatu na temu „Zašto je neophodno osigurati pravnu zaštitu lica koja prijavljuju korupciju?“. Na debati se raspravljalo o postojećim modelima zaštite zviždača u Bosni i Hercegovini, sa posebnim osvrtom na Federaciju BiH, gdje još nije usvojen posebni zakon koji reguliše zaštitu ovih lica. Zastupnici u Parlamentu FBiH, od kojih zavisi usvajanje zakona, advokati, predstavnici civilnog društva, novinari, kao i zviždač (Emir Mešić) koji se trenutno nalazi u postupku zaštite, složili su se da se pod hitno mora usvojiti zakon koji garantuje pravnu zaštitu licima koja prijavljuju korupciju u FBiH. Prema nalazima TI BiH, tek svaki deseti zviždač u Bosni i Hercegovini može koristiti mehanizme pravne zaštite jer važeći zakoni ih ne prepoznaju pošto ne pružaju dovoljno široku i jaku zaštitu. **Neophodno je unaprijediti zakonske propise o zaštiti zviždača na način da se proširi definicija korupcije, da se štite sva lica koja prijavljuju nepravilnosti u vezi sa korupcijom ili prijetnje po javno zdravlje ili zaštitu životne sredine, kao i da se postupak otklanjanja štetnih radnji učini efikasnijim.**

TI BiH je krajem godine objavio **analizu o novoj EU direktivi o zaštiti uzbunjivača u kontekstu privatnog sektora u BiH**, a u kojoj se kreatori javnih politika upozorava da ja važeći zakonodavni okvir tek djelimično usklađen sa Direktivom i mehanizmima zaštite koje ona predviđa. Zakon u FBiH o zaštiti lica koja prijavljuju korupciju u privatnom ili javnom sektoru još nije donesen, a u Republici Srpskoj bi trebalo proširiti krug lica koji mogu zahtijevati pravnu zaštitu kao uzbunjivači, kao i sam pojam uzbunjivanja.

- **AC Monitor**

Kako bi omogućio lakše praćenje napretka i aktivnosti institucija BiH u provođenju antikorupcijskih reformi, ali i efikasnije zagovaranje i promovisanje preporuka, TI BiH je kreirao **AC Monitor**, online digitalni alat za praćenje napretka reformi u specifičnim oblastima borbe protiv korupcije, i koji je rezultat je višegodišnjeg angažmana TI BiH na praćenju provedbe antikorupcijskih reformi u BiH. AC Monitor omogućava jednostavan pristup pregledu zakonodavnih aktivnosti u oblastima relevantnim za borbu

protiv korupcije, analizi efikasnosti ključnih antikorupcijskih zakona, kao i preporukama za unapređenje sistema u datim oblastima.

AC Monitor daje detaljne informacije o stanju u oblastima: Finansiranje političkih partija, Javne nabavke, Sukob interesa, Zaštita zvizdača/prijavitelja korupcije, Slobodan pristup informacijama, Integritet u pravosuđu, Procesuiranje korupcije. AC Monitor za 2020. godinu daje ukupnu ocjenu

trenutnog stanja za određenu reformsku oblast, kao i ocjene trenutnog stanja po pojedinačnim administrativnim nivoima zaduženima za kreiranje i implementaciju regulatornog okvira u datim oblastima. Rezultati monitoringa za 2020. godinu će poslužiti kao osnova za daljnje praćenje reformi po godinama, odnosno, mjerit će napredak/nazadak po svim indikatorima u narednom periodu. AC Monitor će biti redovno ažuriran na godišnjem nivou, te će omogućiti lak i jednostavan uvid u stanje reformi u oblasti borbe protiv korupcije, kao i ispunjenje preporuka za unapređenje sistema i usklađivanje sa međunarodnim standardima. Online alat se nalazi na www.acmonitor.ti-bih.org.

- **Provedba 14 prioriteta EU**

Podsjećajući na dvije godine od izdavanja Mišljenja EU o aplikaciji BiH za članstvo, TI BiH je sačinio analizu provedbe ključnih 14 prioriteta, sa ocjenama provedbe svakog od prioriteta i informacijama o njihovom statusu i aktivnostima institucija u BiH na usvajanju i unapređenju ključnih zakona. Analiza je pokazala da je u potpunosti proveden samo jedan prioritet, i to formalno, dok ostatak ključnih reformi u oblasti vladavine prava, borbe protiv korupcije i demokratije nisu implementirane.

Analiza je predstavljena na konferenciji *Dvije godine poslije: Mišljenje Komisije o zahtjevu BiH za članstvo u EU*, koja je okupila predstavnike EU, BiH Parlamenta, Direkcije za evropske integracije, civilnog društva i drugih institucija, a održana je na dvogodišnjicu izdavanja Mišljenja.

4. Odbrana građanskog društva i promovisanje integriteta

4.1. Promovisanje vrijednosti zasnovane na integritetu

VEZANE OBLASTI: JAČANJE INTEGRITETA,

Djelovanje: Monitoring, Zagovaranje, Analize

U cilju jačanja sposobnosti državnih službenika da prepoznaju i prijave potencijalne zloupotrebe javnih resursa, TI BiH je tokom juna i jula 2021. godine organizovao tri dvodnevne **obuke za državne službenike**. Obukama je prisustvovalo 30 službenika sa različitih nivoa vlasti BiH, a cilj obuka bio je da se državni službenici bolje upoznaju sa osnovnim pojmovima zloupotrebe javnih resursa tokom izborne kampanje; međunarodnim standardima i domaćim pravnim okvirom koji reguliše ovu oblast; oblicima i primjerima zloupotrebe javnih resursa; ulogom državnih službenika, kao i mehanizmima i kanalima prijave i zaštiti prijavitelaca korupcije.

Takođe, s ciljem jačanja integriteta javnih institucija, TI BiH je tokom 2021. godine ostvario direktnu saradnju sa predstavnicima javnih ustanova i javnih preduzeća u Kantonu Sarajevo. Održano je nekoliko pojedinačnih, kao i jedan zajednički sastanak sa predstavnicima ovih institucija, te nakon što su javne ustanove i javna preduzeća izrazili potrebu za jačanjem kapaciteta u oblastima javnih nabavki, zapošljavanja i unapređenja transparentnosti, TI BiH je otpočeo sa pripremama za realizaciju obuka u pomenutim oblastima za predstavnike javnih ustanova i javnih preduzeća u Kantonu Sarajevo.

Tokom 2021. godine, TI BiH je počeo pripremu vodiča za samoprocjenu integriteta institucija. S tim u vezi, tokom prethodne godine je izrađena **analiza stanja u BiH kada su u pitanju Planovi integriteta** kao instrument upravljanja integritetom, koja je predstavljena na konferenciji povodom obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv korupcije. Analiza je pokazala znatne slabosti kada je u pitanju implementacija instrumenata, procesa i struktura za upravljanje integritetom, te da je potrebno pristupiti razradi pristupa na unapređenju institucionalnog integriteta, odnosno posvetiti više pažnje implementaciji donesenih antikorupcijskih mjera. Sa nalazima su se složili predstavnici antikorupcijskih tijela koji su prisustvovali konferenciji i prezentovali njihov dosadašnji rad, te je zaključeno kako je neophodno u narednom periodu staviti fokus na jačanje kapaciteta, kao i na izgradnju institucionalnog integriteta. Analiza će poslužiti kao osnova za razvoj vodiča za samoprocjenu integriteta, koja će biti izrađena tokom naredne godine u saradnji sa antikorupcijskim tijelima na svim nivoima vlasti i testirana na odabranom uzorku institucija.

Pored toga, fokus rada TI BiH i u 2021. godini bio je rad javne uprave i praćenje reformskih procesa u ovoj oblasti, sa posebnim akcentom na samo organizaciju javne uprave i analizu potreba i mogućnosti za smanjenje opterećenja i reorganizaciju. S tim u vezi, a u okviru antikorupcijske sedmice povodom Međunarodnog dana borbe protiv korupcije, TI BiH je na događaju na kojem su prisustvovali predstavnici relevantnih institucija sa svih nivoa vlasti u BiH, međunarodnih organizacija, organizacija civilnog društva, domaćih i međunarodnih stručnjaka iz oblasti reforme javne uprave pokrenuo diskusiju o tome koliko je postojeći organizacioni model javne uprave u funkciji efikasnosti, efektivnosti i odgovornosti. Također,

razgovarano je o mogućim pravcima optimizacije javne uprave kroz proces reorganizacije modela javne uprave, te je prezentovana analiza TI BiH koja daje **pregled organizacionih struktura organa javne uprave na svim nivoima vlasti u BiH, te daje preporuke o neophodnim reformama organizacionih struktura javne uprave na svim nivoima vlasti**, koje su zasnovane na međunarodnom iskustvu i pretočene u specifičan kontekst BiH.

Uloga medija u procesu izgradnje demokratskog društva igra izuzetno bitnu ulogu. S tim u vezi TI BiH je u saradnji s prof. dr Enesom Osmančevićem i Adisom Šušnjarem, podržao kreiranje i promociju publikacije **Integritet novinarstva i transparentnost medija u BiH**, koja je promovisana u Tuzli povodom Međunarodnog dana pristupa informacijama, a zatim i u Banjaluci na jednom od događaja u okviru obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv korupcije. Publikacija identifikuje ključne izazove trenutnog stanja integriteta u medijima, ali i otvara prostora za raspravu o budućim pravcima razvoja i trasira potencijalna rješenja za unapređenje stanja. Na konferenciji u Banjaluci, pored prezentacije publikacije, posebna pažnja je bila posvećena ulozi medija u doba krize, odnosno pitanju da li u vremenu stalne krize i sukoba ima mjesta činjenicama. Uzimajući u obzir da tokom izvještavanja u doba stalne krize, mišljenja i pseudo događaji često potiskuju činjenice, razmatrano je o tome kako mediji mogu da ostanu objektivni i izvještavaju isključivo na osnovu provjerenih činjenica. Govornici u okviru ovog panela su bili renomirani novinari iz BiH, Srbije i Hrvatske: Filip Švarc – nedjeljnik Vreme, Petar Glodić – Novosti iz Zagreba, Denis Džidić – BIRN BH i Vladimir Šušak – BHRT.

4.2 Aktivisti, zviždači i novinari su slobodni, osposobljeni i zaštićeni da djeluju protiv zloupotreba

VEZANE OBLASTI: ZAŠTITA ZVIŽDAČA, PRAVNA POMOĆ

Djelovanje: Pravna pomoć, Zagovaranje, Analize, Promocija

Jedan od najvažnijih mehanizama za zaštitu građana, aktivista, zviždača i medija je **pružanje pravne pomoći u konkretnim slučajevima** korupcije, nepravilnosti ili kršenja osnovnih prava, te pružanje zaštite kroz pravno i javno djelovanje TI BiH. S ciljem olakšavanja pristupa alatima za prijavu i ohrabrenja građana, TI BiH je pokrenuo novu **online platformu za prijavu korupcije prijavikorupciju.org**, koja će omogućiti ne samo anonimnu i zaštićenu prijavu, već i online praćenje postupanja po prijavama, mapiranje sektora i geografsko mapiranje prijave, te pružiti novi medij za promociju uspješnih priča i relevantnih informacija građanima. Online platforma je direktno povezana sa novom bazom Centra za pružanje pravne pomoći, s ciljem blagovremenog obavještavanja stranaka i prezentacije rezultata.

Kako bi se novi mehanizam prijave korupcije promovisao građanima, ali i kako bi se građani generalno ohrbrili i podstakli da prijave korupcije, TI BiH je u saradnji sa marketinškom agencijom pripremio promotivne materijale za online kampanju pod sloganom „**Hrabrost je izbor**“, a koja će u prvom kvartalu 2022. biti provedena.

Kada je riječ i pružanju pravne pomoći i djelovanju po prijavama građana tokom 2021. godine, **TI BiH je u tom periodu primio 1629 poziva građana putem besplatne linije za prijavu korupcije**. Od prijava pristiglih putem linije i drugim kanalima, **Centar za pružanje pravne pomoći je postupao u 265 predmeta**. Kao i ranijih godina, najviše predmeta (42%) odnosilo se na državnu upravu, zatim sektor obrazovanja (11%), zdravlja (10%), privatni sektor(8%) sukob interesa (7%), a tu su i predmeti iz oblasti pravosuđa, pristupa informacijama, policije, i dr.

Centra za pružanje pravne pomoći sastavio je više žalbi u postupcima pristupa informacijama za novinare i aktiviste, te odgovarao na upite i dileme vezane za tumačenja pojedinih propisa od strane javnih organa u postupcima koje su inicirali istraživački novinari i aktivisti. Tokom 2021. sastavljeno je 6 tužbi za novinare u postupcima u kojima im je onemogućen pristup informacijama, te formulisana jedna krivična prijava za aktiviste nevladine organizacije Oštra nula, na čiju je web stranicu izvršen hakerski napad.

- **Statistički pokazatelji Centra za pružanje pravne pomoći**

POZIVA NA LINIJU: 0800 55555	1629
Broj novih predmeta	265
Broj predmeta koje je pokrenuo TI BiH	26
Ukupan broj obavještenja za stranke	132

Ukupan broj poslanih pismena TI BiH ka institucijama u BiH

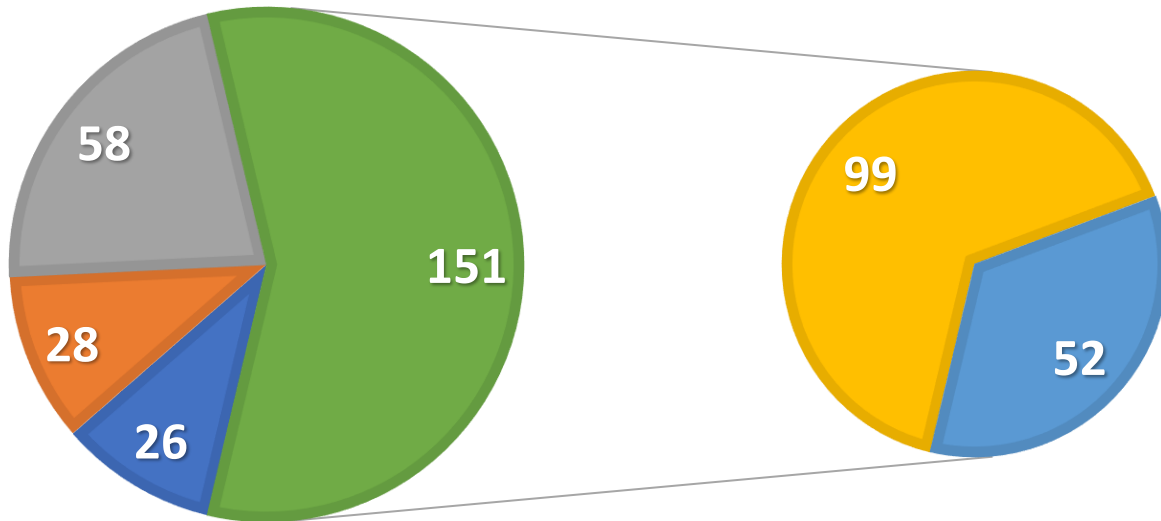
470

Broj tužbi

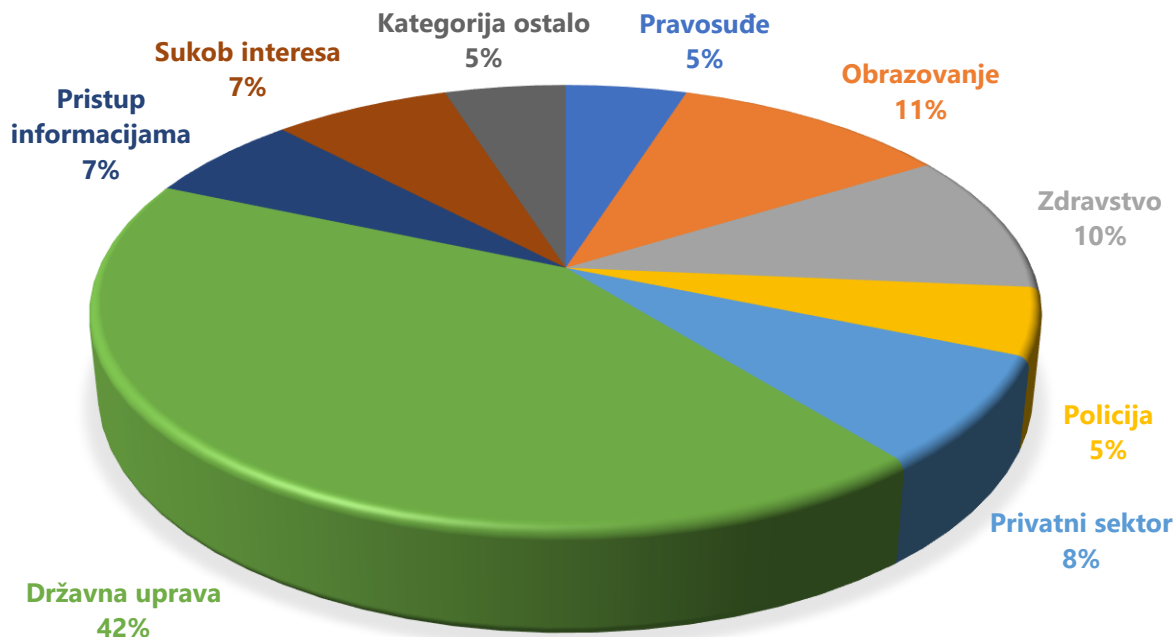
17

STRUKTURA PRIJAVA PO POLU

■ TI BiH slučaj ■ Pravna lica ■ Anonimno ■ Muški ■ Ženski

PRIJAVE PO SEKTORIMA

- **Slučaj zviždača emira mešića– disciplinski progon koji ne prestaje**

TI BiH je tokom protekle godine pružao pravnu podršku Emiru Mešiću, zaposleniku Uprave za indirektno oporezivanje (UIO) i zaštićenom prijavitelju korupcije, koji je prijavio korupciju i sumnju na zloupotrebe u vezi sa prihodima od carinskih terminala, a nakon čega je otpočeo disciplinski progon protiv njega.

„Ja sam prijavio zloupotrebe u vezi sa carinskim terminalima i javnim resursima u korist privatnika. Tu sam prijavio direktora UIO i njegovog pomoćnika za poslovne usluge. Prijavio sam ih za njihovo direktno saučesništvo, odnosno učešće u takvim radnjama.“

Nakon što je prijavio korupciju, i javno progovorio o tome, Mešić je suočen sa odmazdom, profesionalno je degradiran, suspendovan i protiv se njega se vode čak tri disciplinska postupka pred UIO. Jedan postupak se vodi samo zbog toga što je javno govorio o korupciji, a čime je prema tumačenju UIO izašao izvan granica svojih službenih ovlašćenja.

Sve vrijeme dok ovaj zviždač ima status zaštićenog prijavioca korupcije, Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK) nije preduzela zaštitne radnje da ukloni štetne posljedice (suspenzija, disciplinski postupci, itd.). TI BiH je više puta pisao APIK-u, ali i Ombudsmanima za ljudska prava zahtijevajući njihovu intervenciju i direktno uključenje u slučaj. Ombudsmani su donijeli preporuku u korist zviždača Emira Mešića, po žalbi TI BiH, zahtijevajući od APIKA-a kao specijalizovanog tijela u borbi protiv korupcije da preispita svoje radnje. Ombudsmani su istakli da nije dokazano da bi zviždač u ovom slučaju bio izložen disciplinskom progonu i da nije prijavio korupciju, a na čemu insistiraju u UIO i APIK-u. Svi disciplinski postupci su pokrenuti nakon što je zviždač prijavio korupciju. Uz pomoć TI BiH, ovaj zaštićeni

prijavilac korupcije uspio je da poništi rješenje o otkazu u jednom od tri vođena disciplinska postupka i da vrati predmet na ponovno odlučivanje jer mu je bilo uskraćeno pravo na odbranu i saslušanje.

Emir Mešić, kao zaštićeni prijavitelj korupcije, uz pravnu podršku i pomoć TI BiH, pokrenuo je više sudskih postupaka za zaštitu svojih prava zbog disciplinskog progona koji trpi. Jedan od ovih postupaka odnosi se

i na zaštitu od diskriminacije koju ovaj zviždač trpi na radnom mjestu samo zbog toga što je prijavio korupciju. Sud BiH je odobrio TI BiH učešće u svojstvu umješaka jer se radi o predmetu od javnog značaja, pa TI BiH ima pravo da predlaže i izvodi dokaze u korist zviždača. Istovremeno, sud je odbio prijedlog Pravobranilaštva (koji zastupa UIO) da se prekine sudski postupak za zaštitu od diskriminacije dok se ne okončaju disciplinski postupci. Sama činjenica da su disciplinski postupci pokrenuti protiv zviždača koji je prijavio korupciju predstavlja odmazdu ili diskriminaciju koju ovo lice trpi.

Sve ovo vrijeme dok traje pravna borba zviždača, koji je upozorio na višemilionsku štetu po javna

sredstva, TI BiH mu je pružio javnu i pravnu podršku jer je ovo lice suočeno sa najgorim metodama, odmazde umjesto da se istražuju njegove prijave korupcije.

„Jave se ljudi koji su tu sa vama i koji pomažu. Zahvaljujem se Transparency International u BiH na pruženoj pravnoj podršci. Teško bi bilo zamisliti bez njih ovu borbu.“

(Emir Mešić, BH radio 1, emisija „Aktuelno“ na 9. decembar Međunarodni dan borbe protiv korupcije)

- ***Rezultati postupanja u pojedinačnim predmetima***

Uhapšen je direktor Američkog univerziteta (AU) kojeg je TI BiH ranije prijavio inspeksijskim organima u Tuzlanskom kantonu jer je od studenata zahtijevao da plate dodatne troškove koji nisu predviđeni ugovorom o studiranju. Studenti su bili uslovljeni da dok god ne plate dodatne troškove neće moći dobiti potvrde o završenim studijama. TI BiH je o ovom slučaju prvo informisano inspeksijske organe, a oni su dalje prosljedili stvar Tužilaštvu TK. TI BiH je pružio pravnu pomoć i oštećenim studentima upućujući ih kako i na koji način da se obrate policiji i Tužilaštvu jer su studenti tvrdili da im rukovodstvo prijeti pošto odbijaju platiti nezakonite troškove studiranja. Još se čeka na podizanje optužnice kako bi se vidjelo da li

će se ona odnositi i na slučaj iznuđivanja studenata, ili samo na slučaj diplome direktora OSA-e, što je još jedan predmet za koji se tereti direktor AU.

Na osnovu kopije zapisnika o izvršenom inspeksijskom nadzoru u JU Zavod za hitnu medicinsku pomoć Kantona Sarajevo (Zavod), TI BiH je utvrdio da su postupajući inspektori u više navrata i u odnosu na više predmeta i okolnosti utvrdili nezakonitosti u radu Zavoda, te da su direktor Adem Zalihić i Upravni odbor Zavoda samovoljnim i nezakonitim odlukama uvećavali pojedinim radnicima Zavoda koeficijente. Tako su inspektori utvrdili da je direktor Zalihić grupi od najmanje 5 medicinskih tehničara protivno Zakonu o radu i potpisanim ugovorima nezakonito na osnovu samo svojih odluka o uvećanju koeficijenata isplaćivao uvećanu platu od juna 2020.godine do marta ove godine. Na isti način direktor je samo na osnovu svojih odluka povećao plate i vozačima, i radnicima na održavanju. Nadalje, Upravni odbor je radnici koja radi u administraciji svojom odlukom povećao koeficijent bez da se promijenio zakonski osnov za povećanje plate, te se zatim ova nezakonito uvećana plata, kao i u slučaju medicinskih tehničara isplaćivala skoro godinu dana, sve do postupanja i opomene inspektora. Inspektori su utvrdili i pojavu nejednakih plata za radnike koji rade posao jednake vrijednosti, te je i pogledu toga opomenut direktora Zavoda. Kako se radi o nezakonitima koje su više puta ponovljene, TI BiH je o svemu obavijestio i Kantonalno Tužilaštvo KS. Tužilaštvo je odgovorilo da se predmet nalazi u fazi „provjera navoda iz prijave“.

Po krivičnoj prijavi TI BiH iz 2015.g. u ponovljenom postupku, Općinski sud u Zenici je proglasio krivim bivšeg dekana Mašinskog fakulteta u Zenici za krivično djelo nesavjestan rad u službi i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine i 6 mjeseci. Nekadašnji dekan se žalio na presudu što je djelomično i uvaženo pa je na kraju osuđen na uslovnu osudu tj. uslovnu kaznu zatvora u trajanju od 18 mjeseci, ali koja se neće izvršiti, ukoliko u periodu od 3 godine ne izvrši novo krivično djelo. Preporuke ombudsmana

Po predstavkama Centra koje su se odnosile na kršenja ljudskih prava Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine donijela je 2 preporuke. Prvom preporukom Ombudsmana naloženo je Vladi Republike Srpske i resornim ministarstvima da omoguće korištenje prava na pomoć privatnim predškolskim ustanovama sa područja Grada Banja Luka proporcionalno pretrpljenim posljedicama izazvanih pandemijom, dok se druga preporuka odnosi na postupak ostvarivanja prava na pristup informacijama pred Opštinom Kotor Varoš.

- **Pravda za Davida – borba za osnovna ljudska prava**

Prije više od dvije godine, aktivistima i simpatizerima grupe Pravda za Davida zabranjeno je kretanje na području u i oko porte hrama Hrista Spasitelja u centru Banjaluke.

Aktivisti su tada uz pomoć TI BiH podnijeli zahtjev za zaštitu Ustavom zajamčenih prava Okružnom sudu u Banjaluci, a u kojem su isticali da je direktor Policije RS, Darko Ćulum, zloupotrebivši ovlašćenja zabranio im slobodu kretanja u centru grada. Sud je zaključio se ne radi o povredi osnovnih ljudskih prava i sloboda, i da aktivisti nisu dokazali da su im prava povređena kao građanima Banjaluke, već im je uživanje prava na slobodu kretanja onemogućeno kao pripadnicima grupe Pravda za Davida.

Aktivisti su se zatim žalili i Vrhovnom sudu RS, koji je prihvatio shvatanje nižeg suda, pravdajući diskriminaciju prema jednoj grupi ljudi na osnovu političkog mišljenja, i zaključio je još da su se aktivisti okupljali na mjestima na kojima okupljanje nije dopušteno prema Zakonu o javnom okupljanju.

Aktivisti su uz pravnu pomoć TI BiH podnijeli apelaciju Ustavnom sudu

BiH u kojoj su istakli da se nisu okupljali, kako pogrešno zaključuje sud, već da su se slobodno kretali, šetali i družili na području oko hrama, a što su im policijski službenici zabranili, te da im je tako povređeno pravo na slobodu kretanja, i pravo na porodični i privatni život.

- **Osmomartovski marš - šutnja nas ne štiti**

S ciljem podrške organizacijama civilnog društva, TI BiH je 2021.g. zajedno sa drugim organizacijama civilnog društva organizovao deveti Osmomartovski marš u Banjaluci.

Tema ovogodišnjeg marša bila je “Šutnja nas ne štiti”. Ovogodišnjom parolom organizacije su željele da ohrabre sve žene koje trpe neki vid nasilja (fizičko, psihičko, seksualno, ekonomsko i dr.) da prekinu šutnju i glasno progovore o nasilju koje doživljavaju, te da poruče da građani i građanke ne treba da okreću glavu od problema u našem društvu, već reaguju, te glasno ukažu na problem i potražimo/pružimo pomoć.

TI BiH je sproveo je istraživanje o procesuiranju krivičnih dijela nasilja u porodici u kojima su žrtve žene.

Nalazi istraživanja TI BiH pokazali su da su u protekle 3 godine tužilaštva u Republici Srpskoj zaprimila čak 1764 prijava za ova

krivična djela, a potvrđeno je tek 516 optužnica! Pitanje koje postavljeno u okviru kampanje 8. mart glasilo je: Šta se desilo sa ostalih 1248 prijavljenih krivičnih djela nasilja u porodici?

4.3 Građani su osnaženi da zahtijevaju odgovornost

VEZANE OBLASTI: PRISTUP INFORMACIJAMA, GENDER I KORUPCIJA, UČEŠĆE GRAĐANA

Djelovanje: Zagovaranje, Promocija, Edukacija

Osnovni preduslov za osnaživanje građana da zahtijevaju odgovornosti, osim pružanja pravne pomoći u zaštiti njihovih prava, je osiguranje pristupa relevantnim informacijama od javnog značaja, kao i alata za učešće u procesu donošenja odluka. Osim zagovaranja za unapređenje zakona o slobodi pristupa informacija i uvođenje proaktivne transparentnosti institucija, TI BiH je nastavio rad na promociji prava građana na pristup informacijama, kroz objavljivanje konkretnih primjera, obilježavanje Međunarodnog dana slobode pristupa informacijama, ali i direktnu saradnju sa institucijama na promociji transparentnosti. Posebna pažnja posvećena je edukaciji građana o načinima korištenja prava na pristup informacijama kroz konkretne primjere i vodiče, ali i pružanje direktne pravne pomoći. Započeto je i kreiranje jedinstvene baze sudskih predmeta u oblasti pristupa informacija, koje će služiti kao vodič građanima i aktivistima u postupanju prema javnim institucijama pri traženju informacija.

Pored toga, saradnja koju je TI BiH ostvario sa jedinicama lokalne samouprave, u okviru koje se izrađuju online alati za konsultacije sa građanima, takođe su usmjerene na osnaživanje građana da učestvuju u donošenju odluka i zahtijevaju odgovornost od institucija.

Tokom 2021. godine, naslanjajući se na ranije istraživanje Gender i korupcija i nastavak istraživanja o izloženosti i osjetljivosti na korupciju u odnosu na spol, TI BiH je izradio javno prezentovao analizu slučajeva „sextortion-a“, tj. veze između korupcije i seksualnog uznemiravanja, pod nazivom **Sextortion – prikrivena korupcija**. TI BiH je sačinio opsežnu analizu zakonodavnog okvira, kako BiH, tako i u Evropi, te analizirao statističke podatke VSTV-a, sudske presude i podatke o prijavama korupcije i seksualnog zlostavljanja na javnim univerzitetima u BiH. Analiza je ukazala na ozbiljne nedostatke u postupanju tužilaštava kada je u pitanju pravna kvalifikacija djela, te obezbjeđivanje neophodnih dokaza u vođenju postupka protiv optuženih. S druge strane, istraživanje na univerzitetima je pokazalo da su prijave za seksualno uznemiravanje registrovane samo na Banjalučkom i Bihaćkom univerzitetu, te na Prirodno-matematičkom fakultetu UNSA. Nakon prezentacije i promocije rezultata istraživanja, TI BiH planira tokom 2022. godine, u saradnji sa predstavnicima Udruženja žena sudija u BiH, organizovati obuke za predstavnike medija i organizacija civilnog društva o temi sextortion-a, kao i raditi na uspostavljanju kanala prijave seksualnog zlostavljanja na fakultetima i univerzitetima u BiH.

4.4. Nova generacija lidera osnažena da djeluje protiv korupcije

VEZANE OBLASTI: FINANSIRANJE POLITIČKIH STRANAKA I ZLOUPOTREBA JAVNIH RESURSA, JAVNE NABAVKE, PRAVNA POMOĆ, PRISTUP INFORMACIJAMA, JAČANJE INTEGRITETA

Djelovanje: Zagovaranje, Pravna pomoć, Edukacija

TI BiH od 2018. godine organizuje edukativni program **Škola Integriteta** koja se temelji na konceptu sistema društvenog integriteta koji je razvio Transparency International. Sistem integriteta obuhvata ključne institucije, sektore ili „stubove“ koji doprinose integritetu, transparentnosti i odgovornosti u društvu, a koji počivaju na temeljima koje predstavljaju društvene vrijednosti i svijest građana. Škola kombinuje akademski sa praktičnim pristupom, a njen cilj je razvoj i sticanja znanja i vještina potrebnih mladim aktivistima, budućim liderima za uspješan društveni angažman i djelovanje u javnom interesu na promovisanju i razvijanju kulture integriteta, odgovornosti i transparentnosti.

Škola ima za cilj da pruži teorijska znanja i relevantna iskustva kroz tri modula na teme Politika, Država i društvo, Građanin, Ljudska prava i slobode i Liderstvo i ekonomija, te izlaže svoje polaznike najnovijim dešavanjima u oblasti borbe protiv korupcije i odgovornosti i nudi stvarne mogućnosti mladima da predlažu i zalažu se za antikorupcijske reforme i pokušaju implementirati svoje ideje u praksi, a kako bi se polaznicima omogućilo direktno učešće u programima unapređenja društvenog integriteta u BiH, u okviru programa pod mentorstvom predavača izrađuju projekat ili javnu politiku na odabranu temu, koja se predstavljaju u završnom modulu.

S obzirom na činjenicu da je TI BiH Škola integriteta usmjerena na buduće lidere, kombinovani pristup teorijskog i praktičnog znanja će na kraju razviti njihove praktične vještine, kao i njihovo razumijevanje pojmova kao što su integritet, transparentnost i dobro upravljanje. Teorijski ciljevi koje treba postići u okviru Škole integriteta TI BiH su: razmatranje pitanja korupcije u smislu ekonomske efikasnosti i rasta; mehanizam transparentnosti, proaktivna transparentnost i trendovi u oblasti slobode informisanja u vezi sa prevencijom korupcije; razmatranje uloge koju dobro upravljanje, promovisanje principa integriteta, odgovornosti i vladavine prava igra u postizanju društvenog i ekonomskog razvoja, kao i osnovni mehanizam za osiguranje uloge zakona; kritički pristup postojećim teorijama. Škola integriteta namijenjena je aktivistima organizacija civilnog društva, novinarima, aktivistima političkih partija, uposlenicima javnog i privatnog sektora, društveno angažovanim ili studentima završnih godina dodiplomskih ili poslije diplomskih studija koji su uključeni u istraživački rad. Starosna granica polaznika škole je do 35 godina, a kupan broj polaznika svake generacije je 25.

U 2021. godine TI BiH je organizovao **Školu integriteta za treću generaciju polaznika i započeo rad sa četvrtom generacijom** koji su slušali predavanja na teme poimanja politike i političkog u sadašnjem BH kontekstu Prof.dr Nezuka Ćurak), društvenim vrijednostima (Dr. Srđan Puhalo), hibridnim režimima, razvoj javnih politika i koncept integriteta (Srđan Blagovčanin), građanin, društvo i država (Dr. Miodrag Živanović), participativna politička kultura (Prof. dr Đorđe Vuković), ekonomske politike (Faruk Hadžić), liderstvo (Lejla Ibranović-Mulahasanović), obrazovanje i liderstvo (Nedim Krajišnik, Step by Step), koncept ljudskih prava, pravo na pristup informacijama i proaktivna transparentnost (Uglješa Vuković-TI BiH i Peđe Đurasovića– Vaša prava), te kultura dijaloga (Aleksa Vučen-TI BiH).

U sklopu panela pod nazivom Medijske slobode i izazovi polaznici su slušali izlaganja predstavnika Raskrinkavanja, Istinomjera i Centra za istraživačko novinarstvo, te su imali priliku razgovarati sa razgovarali sa Nebojšom Vukanović, narodnim poslanikom u Narodnoj skupštini RS te Adisom Arapovićem, zastupnikom u Parlamentu Federacije BiH, kao i pozorišnim rediteljem Harisom Pašovićem i članovima grupe Dubioza kolektiv. Na završnom modulu učesnici su predstavili četiri javne politike kreirane pod mentorstvom Srđana Blagovčanina. Svi učesnici su dobili sertifikate o završenoj obuci, te stekli znanja i vještine potrebne mladim aktivistima, budućim liderima za uspješno društveno angažovanje i djelovanje u javnom interesu za promociju i razvoj kulture integriteta, odgovornosti i transparentnosti.

Takođe, naučili su kako kreirati javnu politiku, kako preuzeti inicijativu i implementirati svoje ideje u praksi. Predavanja, debate i javna politika, kao proizvod zajedničkog rada učesnika i predavača, osnažili su svijest o pitanjima korupcije, integriteta, transparentnosti i odgovornosti u društvu.

Alumni sesija Škole integriteta organizovana je po prvi put 11.12.2021. godine, a na kojoj je prisustvovalo 18 alumna. Svim alumnama je prethodno prosljeđen upitnik putem kojeg su mogli iskazati interes za i kandidovati određenu temu koju žele da predstave. Sesija se sastojala od tri cjeline. Prvi uvodni dio posvećen je Ciljevima održivog razvoja (SDGs), te je na pomenutu temu predavanje je održao Nijaz Avdukić iz Federalnog zavoda za programiranje razvoja. U okviru drugog dijela sesije, alumna su imali priliku razgovarati na temu „Perspektiva evropske periferije: društveni aktivizam i(li) migracija“ sa prof. dr Danijelom Majstorović i prof. dr Dženetom Karabegović. Takođe, Emir Kustura iz Centra civilnih inicijativa je održao prezentaciju i predstavio projekat podrške građanima u borbi protiv korupcije koji zajedno implementiraju sa TI BiH-om. U sklopu trećeg dijela sesije, pod nazivom “Kamp ideja”, alumna su pojedinačno ili grupno predstavljali svoje ideje za rješavanje društvenih problema za koje smatraju da zaslužuju društvenu pažnju ili akciju, kao što su unapređenje zakonskog okvira iz oblasti transparentnosti javnih institucija te procesa zapošljavanja, zaštitu životne sredine i dr.

U cilju **jačanja kapaciteta u oblasti nadzora nad procesom javnih nabavki**, TI BiH je organizovao programe obuke za organizacije civilnog društva i volontere koje su prošle godine započele rad na monitoringu javnih nabavki. Kako bi se izgradili kapaciteti odabranih organizacija civilnog društva za praćenje i izvještavanje o procesima javnih nabavki, organizovane su sljedeće obuke: Uvod i principi javnih nabavki (24. mart), planiranje javnih nabavki (25. mart), provođenje postupaka javnih nabavki (26. maj), centralizacija javnih nabavki (27. maj), žalbeni postupak (05. oktobar). Pored obuka za odabrane organizacije civilnog društva, TI BiH je organizovao i obuke za Agenciju za javne nabavke *Otvoreni podaci u javnim nabavkama – Automatizacija monitoringa postupaka javnih nabavki*.

Pored pomenutih obuka, TI BiH je provodio i redovne edukacije različitim studentskim grupama na inicijativu drugih organizacija civilnog društva koje provode edukativne programe. Pored toga, TI BiH je dodatno **osnažio sopstveni volonterski program**, kroz angažovanje 6 volontera koji su dobili priliku steći prva iskustva kroz rad na prikupljanju podataka i istraživanjima koja provodi TI BiH.